

Bruksela, dnia 8.11.2023 r.
COM(2023) 690 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Komunikat z 2023 r. w sprawie polityki rozszerzenia UE

{SWD(2023) 690 final} - {SWD(2023) 691 final} - {SWD(2023) 692 final} -
{SWD(2023) 693 final} - {SWD(2023) 694 final} - {SWD(2023) 695 final} -
{SWD(2023) 696 final} - {SWD(2023) 697 final} - {SWD(2023) 698 final} -
{SWD(2023) 699 final}

Komunikat z 2023 r. w sprawie polityki rozszerzenia UE

I. WPROWADZENIE

Rozszerzenie UE jest siłą napędową długoterminowej stabilności, trwałego pokoju i dobrobytu na całym kontynencie. Członkostwo w UE jest **inwestycją geostrategiczną** w silną, stabilną i zjednoczoną Europę opartą na **wspólnych wartościach**. Jest skutecznym narzędziem obrony demokracji, praworządności i poszanowania praw podstawowych. Wiarygodna, oparta na wynikach perspektywa członkostwa w UE jest **głównym motorem transformacji**, a tym samym zwiększa nasze wspólne bezpieczeństwo i dobrobyt społeczno-gospodarczy. Ma to zasadnicze znaczenie dla procesu pojednania i utrzymania stabilnej sytuacji na kontynencie europejskim. Geopolityczne znaczenie rozszerzenia UE po raz kolejny podkreślono w 2022 r., kiedy Ukraina, Republika Mołdawii¹ i Gruzja złożyły – w następstwie niczym niesprowokowanej i nieuzasadnionej wojny napastniczej Rosji przeciwko Ukrainie – wniosek o członkostwo w UE. Rada Europejska² uznała wówczas europejską perspektywę Ukrainy, Mołdawii i Gruzji oraz przyznała Ukrainie i Mołdawii status kraju kandydującego. Przyznanie Bośni i Hercegowinie statusu kraju kandydującego w grudniu 2022 r. przyczyniło się do utrzymania tempa procesu rozszerzenia.

Bałkany Zachodnie, Turcja³, Ukraina, Mołdawia i Gruzja mają dziś **historyczną szansę** na to, by mocno związać swoją przyszłość z Unią Europejską. Przystąpienie do UE jest i pozostanie oparte na wynikach, ściśle zależne od obiektywnych postępów osiągniętych przez poszczególne kraje partnerskie objęte procesem rozszerzenia. Dlatego kraje te będą musiały działać w sposób zdecydowany, aby wprowadzić konieczne reformy i poczynić wymierne i trwałe postępy, zaczynając od **fundamentalnych kwestii związanych z procesem przystąpienia do UE**. Podstawę polityki rozszerzenia niezmiennie stanowi praworządność, w szczególności niezawisłość i sprawne funkcjonowanie sądownictwa oraz walka z korupcją, prawa podstawowe, gospodarka, funkcjonowanie instytucji demokratycznych i reforma administracji publicznej.

Członkostwo w UE jest **wyborem strategicznym**. Partnerzy muszą zdecydowanie i jednoznacznie popierać **wartości UE** i je rozpowszechniać. Dostosowanie do **wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE** bardziej niż kiedykolwiek sygnalizuje wspólne wartości i wspólną orientację strategiczną w nowym kontekście geopolitycznym.

II. KLUCZOWE WYDARZENIA

Zgodna reakcja na rosyjską wojnę napastniczą

Ostatnie dwa lata były naznaczone **rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie**. Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka (OHCHR) odnotowało ponad 27 000 ofiar cywilnych w Ukrainie, w tym 9 600 ofiar śmiertelnych⁴, przy czym zakłada się, że dokładna liczba ofiar śmiertelnych będzie znacznie wyższa. Potrzeby humanitarne

¹ Zwana dalej „Mołdawią”.

² Dok. EUCO 24/22.

³ Na wniosek Republiki Tureckiej dotyczący używania nowej oficjalnej nazwy tego kraju w języku angielskim, w niniejszym dokumencie używa się nazwy „Türkiye” zamiast „Turkey” w języku angielskim. Ta zmiana administracyjna ogranicza się do nomenklatury stosowanej w dokumentach UE, nie działa z mocą wsteczną i nie pociąga za sobą żadnych skutków prawnych. Podejście to pozostaje bez uszczerbku dla nomenklatury stosowanej przez państwa członkowskie.

⁴ Dane na koniec sierpnia 2023 r.

pozostają ogromne: 17,6 mln osób w Ukrainie, tj. 49 % całkowitej liczby ludności⁵ tego kraju, i 6,2 mln w krajach przyjmujących osoby szukające schronienia przed wojną⁶, nadal potrzebuje wielosektorowej pomocy humanitarnej. Działania wojenne spowodowały zniszczenie produkcji i zdevastowanie mienia, załamanie się handlu, spadek inwestycji, erozję kapitału ludzkiego oraz ogromne szkody dla środowiska.

Reakcja UE na rosyjską wojnę napastniczą była bezprecedensowa, zjednoczona, zdecydowana i natychmiastowa. 27 państw członkowskich UE i ich kraje partnerskie na całym świecie **potępiły niczym niesprowokowaną i nieuzasadnioną wojnę napastniczą**. Działały natychmiastowo, izolując Rosję pod względem politycznym i gospodarczym, potępiając naruszenia międzynarodowego prawa humanitarnego i wspierając działania mające zapewnić pełną odpowiedzialność za zbrodnie wojenne i inne przestępstwa popełnione w związku z rosyjską wojną napastniczą. Do tej pory UE przyjęła **11 pakietów daleko idących sankcji wobec Rosji i Białorusi**. Okazując niezachwiane poparcie dla Ukrainy, UE nadal zapewnia temu krajowi szerokie **wsparcie humanitarne, finansowe, gospodarcze i wojskowe**. Dzięki podejściu „Drużyna Europy” UE, jej państwa członkowskie i instytucje finansowe **uruchomiły dotychczas 82,6 mld EUR** (wrzesień 2023 r.; w tym 25 mld EUR w formie wsparcia wojskowego), m.in. środki finansowe udostępnione na przyjmowanie uchodźców w UE. Rada przedłużyła do marca 2025 r. tymczasową ochronę dla ponad 4 mln Ukraińców, którzy uciekli przed wojną i mieszkają obecnie w UE. W odpowiedzi na blokadę przez Rosję ukraińskich portów na Morzu Czarnym UE wraz z Ukrainą i Mołdawią od maja 2022 r. wdrażają korytarze solidarnościowe UE-Ukraina, które łączą Ukrainę i Mołdawię z Unią Europejską, ułatwiając tym krajom handel z UE i resztą świata, m.in. handel produktami o krytycznym znaczeniu, takimi jak zboże. Komisja wspiera szereg działań związanych z monitorowaniem i ewidencjonowaniem szkód w środowisku. UE będzie wspierać Ukrainę tak długo, jak będzie to konieczne.

W styczniu 2023 r. Komisja Europejska wraz z Ukrainą i partnerami z grupy G-7 utworzyła **wielostronną platformę koordynacji darczyńców**, aby móc koordynować wsparcie na pokrycie najpilniejszych potrzeb Ukrainy w zakresie finansowania oraz przyszłej odbudowy i ożywienia gospodarczego.

W czerwcu 2023 r. Komisja Europejska zaproponowała specjalny instrument finansowania średniookresowego, który zapewni Ukrainie spójne, przewidywalne i elastyczne wsparcie na lata 2024–2027. Nowy **Instrument na rzecz Ukrainy**⁷ posłuży jako wsparcie wysiłków na rzecz utrzymania stabilności makrofinansowej i ożywienia gospodarczego. Planuje się, że **instrument zostanie zasilony w postaci dotacji i pożyczek w wysokości 50 mld EUR** na lata 2024–2027.

UE przekazała ponadto Mołdawii dwa kompleksowe pakiety wsparcia⁸, aby przede wszystkim zaradzić skutkom, jakie rosyjska wojna napastnicza na Ukrainę wywarła na ten kraj. Mołdawia zmagą się z napływem dużej liczby obywateli Ukrainy uciekających przed wojskową agresją Rosji, z gwałtownym wzrostem inflacji, zagrożeniami dostaw energii, naruszeniem jej przestrzeni powietrznej oraz wieloma wrogimi działaniami hybrydowymi, takimi jak wyreżyserowane protesty, masowe kampanie dezinformacyjne i cyberataki.

⁵ Biuro Narodów Zjednoczonych ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej, sierpień 2023 r.

⁶ Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców, wrzesień 2023 r.

⁷ 2023/0200 (COD)

⁸ [Unia Europejska przyzna Republice Mołdawii kolejne 250 mln EUR; pakiet wsparcia dla Republiki Mołdawii.](#)

Rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie budzi strach w regionie w szerszym ujęciu, w tym w Gruzji. W związku z tym do priorytetowych obszarów współpracy między UE a Gruzją niezmiennie należą bezpieczeństwo i obrona, przeciwdziałanie zagrożeniom hybrydowym i zagrożeniom cybernetycznym. W ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Pokoju uruchomiono łącznie 62 mln EUR na wsparcie gruzińskich sił obronnych.

W grudniu 2022 r. Komisja Europejska przedstawiła pakiet wsparcia energetycznego dla Bałkanów Zachodnich⁹ o wartości 1 mld EUR. Pakiet był odpowiedzią na najpilniejsze, krótko- i średnioterminowe potrzeby partnerów w tym regionie i pomógł im stopniowo uniezależnić się od rosyjskich paliw kopalnych, przyspieszyć dekarbonizację i poprawić bezpieczeństwo energetyczne regionu. UE zwiększyła swoje wsparcie w dziedzinie **cyberbezpieczeństwa**, również w związku z licznymi cyberatakami w krajach Bałkanów Zachodnich. W czerwcu 2023 r. Komisja Europejska była współgospodarzem zorganizowanej w Brukseli konferencji wysokiego szczebla w sprawie cyberbezpieczeństwa.

Rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie wpłynęła na kraje objęte procesem rozszerzenia, w szczególności na Ukrainę jako ofiarę agresji, oraz na państwa członkowskie UE, które borykają się z poważnymi wyzwaniami gospodarczymi i społecznymi. W związku z rosnącą niestabilnością międzynarodową, strategiczną konkurencją i zagrożeniami dla bezpieczeństwa UE przyjęła na siebie większą odpowiedzialność międzynarodową i podjęła dalsze zdecydowane kroki w kierunku zmniejszenia zależności i budowania solidniejszej bazy gospodarczej. Cele te są istotne dla wszystkich krajów objętych procesem rozszerzenia.

Impuls dla rozszerzenia UE

Realizacja programu rozszerzenia nabrała tempa w czerwcu 2022 r., kiedy to Rada Europejska zatwierdziła zalecenia Komisji, uznając **europejską perspektywę Ukrainy, Mołdawii i Gruzji oraz przyznając Ukrainie i Mołdawii status kraju kandydującego**. Stało się to po złożeniu wiosną 2022 r. wniosków o członkostwo w UE przez te trzy państwa oraz przedstawieniu w czerwcu tego samego roku opinii¹⁰ przez Komisję Europejską. Perspektywa europejska umocniła te kraje w gotowości do przeprowadzenia niezbędnych reform wymaganych w procesie przystąpienia do UE, w szczególności do realizacji działań/priorytetów wymienionych w opiniach Komisji. Od teraz Komisja składa sprawozdania z realizacji tych działań/priorytetów w ramach regularnego pakietu rozszerzeniowego, w którym od tego roku uwzględnia się Ukrainę, Mołdawię i Gruzję.

W lipcu 2022 r. na Bałkanach Zachodnich odbyła się pierwsza konferencja międzyrządowa z udziałem Albanii i Macedonii Północnej na temat negocjacji akcesyjnych. Następnie rozpoczęto przegląd zgodności prawa krajowego z prawem unijnym (*screening*), który ma zostać sfinalizowany w grudniu 2023 r. W grudniu 2022 r. Rada Europejska przyznała Bośni i Hercegowinie status kraju kandydującego do UE, zakładając, że kraj ten podejmie kroki określone w komunikacie Komisji z października 2022 r. w sprawie polityki rozszerzenia¹¹. W grudniu 2022 r. wniosek o członkostwo w UE złożyło **Kosowo***. Wiosną 2023 r. UE uzgodniła liberalizację reżimu wizowego dla tego kraju, która ma mieć zastosowanie od 1 stycznia 2024 r.

⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/AC_23_3196

¹⁰ [COM\(2022\) 405 final](#), [COM\(2022\) 406 final](#), [COM\(2022\) 407 final](#).

¹¹ [COM\(2022\) 528 final](#).

* Użycie tej nazwy nie wpływa na stanowiska w sprawie statusu Kosowa i jest zgodne z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ 1244/1999 oraz z opinią Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Deklaracji niepodległości Kosowa.

Kontynuowano **współpracę na wysokim szczeblu** z krajami objętymi procesem rozszerzenia. W listopadzie 2022 r. podczas **szczytu Bałkanów Zachodnich** w ramach **procesu berlińskiego** Komisja zapowiedziała znaczny pakiet wsparcia energetycznego w wysokości 1 mld EUR w formie dotacji UE, aby pomóc Bałkanom Zachodnim zaradzić bezpośrednim konsekwencjom kryzysu energetycznego i wspomóc odporność w perspektywie krótko- i średnioterminowej. **Szczyt UE – Bałkany Zachodnie** odbył się w grudniu 2022 r. w Tiranie. Zorganizowanie szczytu po raz pierwszy w tym regionie było wyraźnym sygnałem pełnego i jednoznacznego zaangażowania UE w perspektywę członkostwa krajów regionu Bałkanów Zachodnich w Unii Europejskiej. UE z zadowoleniem odnotowała przełom w negocjacjach dotyczących trzech nowych umów o wspólnym rynku regionalnym, które to umowy ułatwiają swobodny przepływ i zatrudnienie w całym regionie. Przy okazji szczytu przyjęto plan działania dotyczący obniżenia kosztów roamingu między UE a Bałkanami Zachodnimi.

6 października 2023 r. na nieformalnym posiedzeniu szefów państw i rządów w Granadzie przywódcy UE po raz kolejny potwierdzili, że rozszerzenie jest geostrategiczną inwestycją w pokój, bezpieczeństwo, stabilność i dobrobyt¹². Podkreślili, że przyszli członkowie muszą zintensyfikować wysiłki reformatorskie, zwłaszcza w dziedzinie praworządności, zgodnie z charakterem procesu akcesyjnego opartym na wynikach i przy wsparciu UE. Jednocześnie Unia Europejska musi przeprowadzić niezbędne prace i reformy wewnętrzne z myślą o dalszym rozszerzeniu i dokończeniu swojej budowy. Ważnym i konkretnym wyrazem wsparcia UE dla partnerów objętych procesem rozszerzenia będzie uruchomienie odpowiednich środków finansowych, w tym w kontekście śródkresowej rewizji obecnych wieloletnich ram finansowych¹³.

Na **szczycie procesu berlińskiego** 16 października 2023 r., który odbył się po raz pierwszy w regionie – w Tiranie, odnotowano postępy w tworzeniu wspólnego rynku regionalnego: podpisano porozumienie w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych położnych, weterynarzy, pielęgniarek i farmaceutów oraz wydano szereg wspólnych oświadczeń dotyczących współpracy regionalnej. Była to również okazja do omówienia z przywódcami tego regionu planu UE na rzecz wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich oraz do zainaugurowania przedstawicielstwa Kolegium Europejskiego w Tiranie, w tym do rozpoczęcia rekrutacji studentów na rok akademicki 2024/25.

Zgodnie z decyzją Rady w 2018 r. wstrzymano negocjacje akcesyjne z **Turcją**. Turcja pozostaje kluczowym partnerem Unii Europejskiej i krajem kandydującym. Władze tego kraju podkreślają, że przystąpienie do UE jest ich celem strategicznym. Niemniej jednak Turcja konsekwentnie oddala się od Unii Europejskiej: przede wszystkim odnotowano tam dalszy regres w obszarach praw podstawowych i praworządności, w tym niezależności sądownictwa, oraz brak reform w niektórych kwestiach sektorowych.

Oświadczenie UE-Turcja z 2016 r. pozostało kluczowym dokumentem, w którym określono ramy współpracy w dziedzinie migracji. Pomimo utrzymujących się wyzwań związanych z jego wdrażaniem nadal przynosiło ono rezultaty. Na terenie Turcji w dalszym ciągu przebywa 3,6 mln uchodźców. Ponadto Turcja nadal odgrywała ważną rolę w rozwiązywaniu problemu migracji wzdłuż szlaku wschodniośródmorskiego. Komisja oczekuje, że kraj ten wypełni swoje zobowiązania wynikające z oświadczenia UE-Turcja, zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej z października 2021 r., m.in. zobowiązanie do zapobiegania nieregularnej migracji na szlakach lądowych i morskich oraz do wznowienia powrotów.

¹² <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2023/10/06/granada-declaration/>

¹³ [COM\(2023\) 336](#)

Zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej z 2021 r.¹⁴ w sprawie pozytywnej agendy UE-Turcja (program współpracy) Komisja zaangażowała się w dialog na wysokim szczeblu z władzami tureckimi na temat rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich, zmiany klimatu, a także badań naukowych i innowacji oraz uruchomiła nowo utworzoną turecką platformę inwestycyjną. Kolejny dialog na wysokim szczeblu UE-Turcja na temat migracji i bezpieczeństwa zaplanowano na 23 listopada 2023 r. W strategicznym interesie UE leżą stabilizacja i bezpieczeństwo we wschodniej części Morza Śródziemnego oraz wypracowanie opartych na współpracy i wzajemnie korzystnych stosunków z Turcją. W czerwcu 2023 r. Rada Europejska zwróciła się do Wysokiego Przedstawiciela i Komisji o przedłożenie jej sprawozdania na temat stanu stosunków UE-Turcja¹⁵. Sprawozdanie to powinno opierać się na instrumentach i wariantach wskazanych przez Radę Europejską z myślą o strategicznym i perspektywicznym postępowaniu.

Od początku rosyjskiej agresji na Ukrainę stosunki UE z tym krajem zyskały bezprecedensowy wymiar. W lutym 2023 r. w Kijowie odbył się 24. **szczyt UE-Ukraina** oraz spotkanie kolegium komisarzy z rządem ukraińskim. Pierwsze w historii nieformalne spotkanie ministrów spraw zagranicznych UE-Ukraina w Kijowie odbyło się 2 października 2023 r. z udziałem Ukrainy, UE i 27 państw członkowskich. UE potwierdziła swoje niezachwiane wsparcie i zaangażowanie na rzecz niepodległości, suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy w granicach uznanych przez społeczność międzynarodową oraz na rzecz dążeń tego kraju do przystąpienia do UE.

1 czerwca 2023 r. Mołdawia była gospodarzem drugiego posiedzenia **Europejskiej Wspólnoty Politycznej**. Uczestniczyło w nim 45 przywódców europejskich, aby omówić wspólne wysiłki na rzecz pokoju i bezpieczeństwa, a także odporności energetycznej oraz łączności i mobilności w Europie.

Rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie jeszcze bardziej uwypukliła potrzebę jedności i solidarności między UE i jej najbliższymi partnerami, a tym samym znaczenie dostosowania się do **wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB)** w procesie rozszerzenia. Albania, Czarnogóra i Macedonia nadal pracowały nad pełnym dostosowaniem przepisów, co wyraźnie świadczy o podjęciu przez te państwa strategicznej decyzji o przystąpieniu do UE. Poprawiła się ogólna współpraca Ukrainy w ramach unijnej WPZiB i wskaźnik dostosowania do niej. Znaczący wzrost wskaźników dostosowania do WPZiB w przypadku Mołdawii oraz Bośni i Hercegowiny oraz dalsze jednostronne dostosowanie Kosowa były również ważnym potwierdzeniem strategicznego zmierzania do UE, mimo że w Bośni i Hercegowinie problemem pozostaje wdrożenie sankcji. Serbia utrzymała swój model dostosowania w okresie, którego dotyczy niniejszy komunikat. Oczekuje się, że w trybie priorytetowym wypełni swoje zobowiązanie i będzie stopniowo dostosowywać się do unijnej WPZiB, w tym do unijnych środków ograniczających, zgodnie ze swoimi ramami negocjacyjnymi. Ponadto oczekuje się, że Serbia będzie unikać działań i oświadczeń sprzecznych ze stanowiskiem UE w sprawie polityki zagranicznej. Wskaźnik dostosowania Gruzji do WPZiB pozostaje niski i oczekuje się, że kraj ten będzie dążyć do odwrócenia tej tendencji. W okresie, którego dotyczy niniejszy komunikat, Turcja nie poczyniła postępów w dostosowaniu się do WPZiB i utrzymała bardzo niski wskaźnik w tym obszarze. Turcja nadal powstrzymywała się przed przyłączeniem się do unijnych środków ograniczających wobec Rosji. Wypowiedzi władz Turcji wspierające ugrupowanie terrorystyczne Hamas po atakach na Izrael 7 października 2023 r. są całkowicie niezgodne z podejściem UE. Jednocześnie Turcja, pod auspicjami ONZ,

¹⁴ [Dok. EUCO 7/21.](#)

¹⁵ [Dok. EUCO 7/23.](#)

ułatwiała eksport ukraińskiego zboża na podstawie Porozumienia w sprawie eksportu zboża przez Morze Czarne (zwanego czarnomorską inicjatywą zbożową) do czasu jednostronnego zawieszenia tej inicjatywy przez Rosję. Partnerzy nadal wnosili cenny wkład w misje i operacje w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony.

Bałkany Zachodnie, Turcja, Ukraina, Mołdawia i Gruzja niezmiennie podzielały stanowisko UE w głosowaniach nad większością odpowiednich rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ dotyczących rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie. Albania, jako niestały członek Rady Bezpieczeństwa ONZ, nadal aktywnie angażowała się w propagowanie i obronę prawa międzynarodowego, Karty Narodów Zjednoczonych i międzynarodowego porządku opartego na zasadach.

Albania, Bośnia i Hercegowina, Mołdawia i Ukraina przystąpiły do Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności. Kraje te osiągnęły znaczne postępy w zakresie ochrony ludności, zwiększając swoje zdolności administracyjne i operacyjne w zakresie okazywania solidarności UE. Państwa uczestniczące w Unijnym Mechanizmie Ochrony Ludności mają w ramach tego mechanizmu takie same prawa i obowiązki, jakie mają państwa członkowskie UE.

Komisja zachęca wszystkie kraje objęte procesem rozszerzenia do wyznaczania bardziej ambitnych celów i wzmocnienia skoordynowanych działań na rzecz transformacji ekologicznej, zwłaszcza przez priorytetowe traktowanie Europejskiego Zielonego Ładu we wszystkich obszarach polityki. Państwa będące stronami Traktatu o Wspólnocie Energetycznej zachęca się do realizacji zobowiązań wynikających z Planu dekarbonizacji dla umawiających się stron Wspólnoty Energetycznej oraz do przygotowania się do systemu handlu emisjami zgodnie z zaleceniem Wspólnoty Energetycznej.

III. KRAJE OBJĘTE PROCESEM ROZSZERZENIA NA DRODZE DO UE

Jeżeli chodzi o **Czarnogórę**, wszystkie rozdziały są otwarte i mogą być przedmiotem negocjacji, przy czym trzy z nich zostały tymczasowo zamknięte. Kolejnym ważnym etapem jest spełnienie kryteriów pośrednich dotyczących rozdziałów na temat praworządności. Z 35 rozdziałów negocjacyjnych **Serbii** otwarto 22 rozdziały. Dwa z nich udało się tymczasowo zamknąć. Droga do otwarcia kolejnych klastrów (pogrupowanych rozdziałów negocjacyjnych) będzie zależęć od postępów tego kraju, w szczególności w zakresie reform w dziedzinie praworządności i normalizacji stosunków z Kosowem.

Zgodnie ze zmienioną metodyką¹⁶ w konkluzjach i zaleceniach zawartych w niniejszym komunikacie Komisja podsumowuje **ogólny stan zaawansowania negocjacji akcesyjnych** z Czarnogórą i Serbią oraz proponuje dalsze działania dla każdego z tych krajów. Następne konferencje międzyrządowe mogłyby się odbyć po opublikowaniu obecnego rocznego pakietu sprawozdań.

Po pierwszej konferencji międzyrządowej z **Albanią i Macedonią Północną** zorganizowanej 19 lipca 2022 r. Komisja niezwłocznie rozpoczęła **screening**. Odbyły się wszystkie sesje dotyczące klastra 1 (Kwestie podstawowe), klastra 2 (Rynek wewnętrzny), klastra 3 (Konkurencyjność i wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu) oraz klastra 4 (Zielona agenda i zrównowazona łączność). Sesje wyjaśniające i dwustronne dotyczące pozostałych dwóch klastrów są w toku bądź zaplanowane na grudzień 2023 r. W lipcu 2023 r. przedstawiono Radzie sprawozdania ze **screeningu** na temat klastra dotyczącego kwestii podstawowych. Władze konsekwentnie deklarują swoje polityczne zaangażowanie w osiągnięcie

¹⁶ [COM\(2020\) 57 final](#).

strategicznego celu, jakim jest integracja z UE, oraz dążenie do zaawansowania w negocjacjach akcesyjnych w oparciu o stałe postępy w reformach.

Po zorganizowanych w październiku 2022 r. wyborach powszechnych w **Bośni i Hercegowinie** urząd na poziomie państwowym objęła pod koniec stycznia nowa rada ministrów, zaś na początku maja 2023 r. powstał nowy rząd Federacji. Po uzyskaniu przez kraj **statusu kraju kandydującego** w grudniu 2022 r. nowa koalicja rządząca uznała postępy na drodze do UE za główny priorytet umowy koalicyjnej i zobowiązała się do realizacji 14 kluczowych priorytetów zawartych w opinii Komisji w sprawie wniosku Bośni i Hercegowiny o członkostwo w UE. Rada Ministrów Bośni i Hercegowiny przyjęła szereg strategii (dotyczących terroryzmu, przestępczości zorganizowanej, prania pieniędzy i migracji) oraz projekty ustaw. Parlament przyjął szereg ustaw dotyczących 14 kluczowych priorytetów i działań określonych w zaleceniu Komisji w sprawie statusu kraju kandydującego. Trybunał Konstytucyjny uchylił szereg aktów prawnych i politycznych przyjętych przez Republikę Serbską jako naruszające porządek konstytucyjny i prawny. Ponowne wprowadzenie w lipcu 2023 r. sankcji karnych za zniesławienie w Republice Serbskiej poważnie wpływa na warunki funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego i stanowi poważny krok wstecz, jeśli chodzi o ochronę praw podstawowych. W pierwszym czytaniu Zgromadzenie Narodowe Republiki Serbskiej przyjęło projekt ustawy, w której grupy społeczeństwa obywatelskiego postrzegane były jako „agenci zagraniczni”. Jeżeli ustawa ta zostanie w pełni przyjęta, będzie to kolejny godny ubolewania i niezaprzeczalnie duży krok wstecz. W czerwcu 2023 r. Republika Serbska przyjęła dwie ustawy o niewdrażaniu orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego i decyzji Wysokiego Przedstawiciela, naruszając tym samym porządek konstytucyjny i prawny kraju.

Wiosną 2023 r. Rada UE i Parlament Europejski przyjęły decyzję o liberalizacji reżimu wizowego dla **Kosowa**. W grudniu 2022 r. Kosowo złożyło wniosek o członkostwo w UE. Na północy Kosowa w okresie sprawozdawczym doszło do kilku kryzysów o różnej intensywności w odniesieniu do rozmaitych kwestii, przy czym najpoważniejszą eskalację napięć w ostatnich latach stanowił brutalny atak na kosowską policję dokonany 24 września 2023 r. Do pozostałych kryzysów doszło w związku z konfliktem o tablice rejestracyjne, który w listopadzie 2022 r. doprowadził do tego, że kosowscy Serbowie zaczęli rezygnować ze stanowisk w tamtejszych urzędach.

W lutym 2023 r. osiągnięto Porozumienie w sprawie ścieżki normalizacji stosunków między Kosowem a Serbią, zaś w marcu 2023 r. kraje te uzgodniły załącznik wykonawczy do tego porozumienia. Zarówno Kosowo, jak i Serbia nie przystąpiły jeszcze do wykonania swoich zobowiązań wynikających z tego porozumienia, które są dla nich wiążące i stanowią część ich europejskiej ścieżki.

UE i **Turcja** kontynuowały swoje zaangażowanie w myśl konkluzji Rady Europejskiej z 2021 r. Turcja jest krajem kandydującym i kluczowym partnerem UE w istotnych obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, takich jak handel, migracja, zwalczanie terroryzmu, zdrowie publiczne, klimat, energia, transport i kwestie regionalne. Negocjacje akcesyjne utknęły w martwym punkcie, ponieważ Turcja nie przeciwdziała negatywnej tendencji polegającej na oddalaniu się od Unii Europejskiej, a w wielu kluczowych obszarach nastąpił poważny regres. Jeżeli chodzi o energię, Turcja pozostaje ważnym i zaufanym krajem tranzytowym dla UE. Natychmiast po trzęsieniach ziemi, które w lutym 2023 r. nawiedziły południowo-wschodnią Turcję, UE okazała solidarność: skierowała zespoły ratownicze i udzieliła wsparcia rzeczowego za pośrednictwem Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności. Ponadto wraz ze społecznością międzynarodową podjęła ogólne zobowiązanie do udzielenia pomocy w wysokości 6 mld EUR. Obie strony z powodzeniem współpracują nad wdrożeniem

pomocy w wysokości 1 mld EUR zadeklarowanej przez UE. Unia celna między UE a Turcją nadal przynosiła korzyści obu stronom. Należy zapewnić pełne przestrzeganie unijnych środków ograniczających, w szczególności biorąc pod uwagę swobodny obrót produktami w ramach unii celnej UE-Turcja.

W opinii Komisji w sprawie wniosku **Ukrainy** o członkostwo w UE określono siedem działań, jakie państwo to powinno podjąć przed przystąpieniem do UE. Rada Europejska przyznała Ukrainie status kraju kandydującego i zwróciła się do Komisji o przedstawienie sprawozdania z realizacji siedmiu działań stanowiącego integralną część pakietu sprawozdań.

W opinii Komisji w sprawie wniosku **Mołdawii** o członkostwo w UE określono dziewięć działań, jakie państwo to powinno podjąć przed przystąpieniem do UE. Rada Europejska przyznała Mołdawii status kraju kandydującego i zwróciła się do Komisji o przedstawienie sprawozdania z realizacji dziewięciu działań, które jest integralną częścią pakietu sprawozdań.

W opinii Komisji w sprawie wniosku **Gruzji** o członkostwo w UE określono 12 priorytetowych działań, które państwo to powinno przeprowadzić przed przystąpieniem do UE. Rada Europejska wyraziła gotowość do przyznania Gruzji statusu kraju kandydującego, gdy tylko Gruzja zrealizuje te działania. Rada Europejska zwróciła się do Komisji o przedstawienie sprawozdania z wdrożenia tych priorytetowych działań stanowiącego integralną część pakietu sprawozdań.

IV. KWESTIE PODSTAWOWE W PROCESIE PRZYSTĄPIENIA DO UE

Praworządność, prawa podstawowe, funkcjonowanie instytucji demokratycznych, reforma administracji publicznej i kryteria gospodarcze to trzon **elementów podstawowych procesu przystąpienia do UE**. Jakość instytucji i sprawowania rządów stanowi podstawę zwiększenia konkurencyjności, dobrobytu i dobrostanu społecznego oraz determinuje zdolność do przestrzegania dorobku prawnego UE we wszystkich dziedzinach. Wiarygodne i trwałe reformy w zakresie kwestii podstawowych są kluczowe dla zapewnienia przez kraje objęte procesem rozszerzenia postępów na drodze do przystąpienia do UE. W ubiegłym roku odnotowano postępy w realizacji programów reform związanych z kwestiami podstawowymi, zwłaszcza w Ukrainie i Mołdawii – w odpowiedzi na zalecenia zawarte w opiniach Komisji skierowanych do tych państw.

Utrwalenie praworządności wymaga niezależnego, bezstronnego, odpowiedzialnego i profesjonalnego **systemu sądowego**, który działa sprawnie, jest wolny od nadmiernej ingerencji z zewnątrz oraz w którym decyzje są wykonywane skutecznie i terminowo. Poczyniono postępy w zakresie reform sądownictwa, na przykład w Albanii, Mołdawii, Serbii i Ukrainie. W większości krajów objętych procesem rozszerzenia organy sądowe nadal jednak mierzą się z wieloma problemami i słabościami. Niepokojącą praktyką pozostają podejmowane przez polityków w kilku krajach próby publicznego wywierania nacisku na sędziów, w szczególności w newralgicznych sprawach. Nadal stosowano rozwiązania instytucjonalne, które negatywnie wpływały na niezawisłość sędziów i prokuratorów, co ostatecznie rzutowało na równowagę sił i na podział władzy. W rezultacie wymiar sprawiedliwości postrzegany jest jako raczej mało wiarygodny; panuje powszechne przekonanie o bezkarności. W kilku krajach próby zreformowania wymiaru sprawiedliwości obnażyły ograniczone możliwości wprowadzania reform, nawet tam, gdzie istnieje wola polityczna. Zasadnicze znaczenie dla dalszych postępów w procesie przystąpienia do UE ma skuteczność organów dochodzeniowych i sądowych prowadząca do wiarygodnych wyników.

Nadrzędną kwestią dla rządów krajów objętych procesem rozszerzenia pozostaje **walka z korupcją**. **Korupcja**, w tym ta na wysokim szczeblu, jest wciąż powszechna w krajach

objętych procesem rozszerzenia. Problemem pozostaje wzajemne przenikanie się interesów publicznych i prywatnych. Podjęto pewne wysiłki zmierzające do zaostrzenia walki z korupcją. Ważnym priorytetem pozostaje stosowanie środków antykorupcyjnych w sektorach najbardziej narażonych na korupcję, natomiast organy ścigania i organy sądowe wymagają większego upodmiotowienia i niezależności. Utrzymują się elementy zawłaszczania państwa: zagrożona jest stabilność demokratyczna, występuje korupcja na dużą skalę, **oligarchowie** wywierają bezprawne naciski, a zorganizowane siatki przestępcze próbują przeniknąć do systemów gospodarczych i politycznych, administracji i mediów. Należy pilnie zająć się tymi problemami w sposób systemowy i kompleksowy. Głównym wskaźnikiem sukcesu będą wiarygodne osiągnięcia w zakresie proaktywnych technik śledczych, ścigania przestępstw i prawomocnych wyroków skazujących w sprawach o korupcję, przestępczość zorganizowaną i pranie pieniędzy. Aby być wiarygodnym, wszystkie podmioty w łańcuchu praworządności powinny osiągać rzetelne i udokumentowane wyniki w podanym wyżej zakresie.

Głównym filarem procesu przystąpienia do UE są stabilne i dobrze ugruntowane **instytucje i procesy demokratyczne**. Komisja rozpoczęła pogłębioną i usprawnioną współpracę z krajami objętymi procesem rozszerzenia w zakresie ogólnych ram demokracji, w odniesieniu do procesu wyborczego, funkcjonowania parlamentu (w tym jego roli nadzorczej w zakresie funkcjonowania rządu i kształtowania polityki oraz utrzymującego się w wielu przypadkach nadmiernego polegania na przyspieszonych procedurach) bądź roli społeczeństwa obywatelskiego.

Większość krajów nadal borykała się z wyraźną **polaryzacją** na scenie politycznej, brakiem współpracy między partiami i kurczącą się przestrzenią dla społeczeństwa obywatelskiego. Brak skutecznego dialogu między partiami doprowadził do przedłużającego się impasu politycznego i stagnacji reform. Bywało, że w czasie debat parlamentarnych narastała napięcia, stosowano obraźliwy język i używano przemocy.

W wielu krajach objętych procesem rozszerzenia zauważalne były pewne postępy w zakresie **praw podstawowych** i lepsze zrozumienie znaczenia, jakie ma zagwarantowanie tych praw i wolności. Jednocześnie utrzymywały się pewne negatywne tendencje: nadal zmagano się z problemem przemocy ze względu na płeć, zaś wolność mediów krępowały interesy polityczne i gospodarcze, co osłabiało kontrolę nad organami publicznymi, stwarzało ryzyko ingerencji zewnętrznej i utrudniało informowanie o UE. W niektórych krajach podejmowane są pozytywne inicjatywy na rzecz praw dziecka i osób z niepełnosprawnościami. W praktyce jednak na ochronę praw podstawowych negatywnie wpływa niedostateczne wdrażanie przepisów prawnych i polityk oraz nieskuteczność mechanizmów dochodzenia wszystkich roszczeń. Utrzymują się wyzwania związane z zapewnieniem skutecznej ochrony przed wszelkimi formami nienawiści i dyskryminacji, m.in. wobec mniejszości.

Jeśli chodzi o **sprawiedliwość, wolność i bezpieczeństwo**, widoczna była pozytywna tendencja w zakresie egzekwowania prawa i współpracy sądowej między UE a krajami objętymi procesem rozszerzenia mimo utrzymujących się wyzwań. Bałkany Zachodnie wciąż uchodzą za główny ośrodek działania grup przestępczych w UE, stanowią ważny punkt tranzytowy, jeżeli chodzi o ofiary handlu ludźmi, przemyt migrantów i nielegalnych towarów, w szczególności narkotyków wwożonych do UE. Przestępcy i siatki przestępcze z Bałkanów Zachodnich mają również znaczący wpływ na poważną i zorganizowaną przestępczość w innych częściach świata. Turcja pozostaje kluczowym krajem tranzytowym dla przemytu heroiny do UE. Zorganizowane grupy przestępcze z Mołdawii i Gruzji zajmują się przemytem migrantów, zorganizowaną przestępczością przeciwko mieniu, handlem ludźmi,

cyberprzestępczością, przestępstwami związanymi z płatnościami bezgotówkowymi, przestępstwami dotyczącymi akcyzy oraz innymi rodzajami przestępstw, takimi jak przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów. Ukraina znajduje się na skrzyżowaniu dróg przemytu do UE nielegalnych towarów, a także jest krajem pochodzenia i przeznaczenia w przypadku handlu ludźmi. Pomimo wyzwań związanych z wojną, m.in. ograniczonych zdolności instytucjonalnych ze względu na utratę znacznych zasobów, które można by przeznaczyć na walkę z przestępczością zorganizowaną, odpowiednie instytucje ukraińskie wykazały się niezwykłą odpornością i zdolnościami operacyjnymi.

Ogromne znaczenie dla przyszłego przystąpienia tych państw do UE ma ratyfikacja i prawidłowe wdrożenie konwencji międzynarodowych w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych, w szczególności konwencji opracowanych przez Haską Konferencję Prawa Prywatnego Międzynarodowego.

Znaczenie dla wszystkich krajów objętych procesem rozszerzenia ma współpraca w zakresie **zwalczania terroryzmu i zapobiegania radykalizacji postaw**. Terroryzm i brutalny ekstremizm nadal stanowią problem i zagrażają bezpieczeństwu. Wyzwaniem politycznym i w zakresie bezpieczeństwa dla krajów objętych procesem rozszerzenia pozostają **zagrożenia hybrydowe**, w tym dezinformacja, zagraniczne manipulacje informacjami i ingerencje w informacje oraz cyberataki, w szczególności na infrastrukturę krytyczną. Zagrożenia te gwałtownie wzrosły w ubiegłym roku w następstwie rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie i są nadal poważne zarówno dla UE, jak i dla krajów objętych procesem rozszerzenia. Od 2018 r. główne ramy współpracy w tym obszarze stanowi wspólny plan działania dla Bałkanów Zachodnich w zakresie zwalczania terroryzmu.

W związku z ogólnym wzrostem nieregularnych przepływów **migracyjnych** zmiany na szlakach zachodniobałkańskich wymagają zachowania stałej czujności, w szczególności w odniesieniu do nielegalnej działalności siatek zajmujących się przemytem migrantów i handlem ludźmi. W regionie Bałkanów Zachodnich zaszła poprawa, jeśli chodzi o zdolności w zakresie zarządzania migracją. W grudniu 2022 r. Komisja przedstawiła plan działania UE na rzecz Bałkanów Zachodnich, aby rozwiązać problem rosnącego napływu osób o nieuregulowanym statusie do UE szlakiem zachodniobałkańskim. Wdrożenie tego planu przyniosło pierwsze rezultaty w postaci zmniejszenia presji migracyjnej na wspomnianym szlaku w 2023 r., w szczególności dzięki większemu zaangażowaniu politycznemu, finansowemu i operacyjnemu UE i partnerów z Bałkanów Zachodnich w zakresie migracji oraz dzięki lepszemu dostosowaniu do polityki wizowej UE. Dostosowanie polityki wizowej do wymogów UE ma wciąż kluczowe znaczenie w kontekście dobrego funkcjonowania ruchu bezwizowego między tymi partnerami a UE. Należy kontynuować wysiłki, aby osiągnąć postępy we wszystkich obszarach ujętych w planie działania.

Dążąc do rozwiązania obecnych problemów na szlaku wschodniośródziemnomorskim, Komisja przedstawiła w październiku 2023 r. odnośny plan działania UE. Omówiła w nim środki operacyjne mające pomóc zapobiegać wyjazdom o nieuregulowanym charakterze, zwalczać przemyt, zapewnić legalne drogi migracji, poprawić zarządzanie granicami, wspierać współpracę w zakresie powrotów i readmisji oraz zapewnić wystarczające zdolności przyjmowania.

Wskutek wojny Rosji przeciwko Ukrainie wzrosła liczba obywateli ukraińskich szukających schronienia w UE. Mołdawia jest spośród krajów objętych procesem rozszerzenia krajem, który przyjął największą liczbę tych obywateli w przeliczeniu na mieszkańca; ale również kraje takie jak Czarnogóra, Serbia, Albania i Macedonia Północna odegrały tu kluczową rolę.

Jakość **administracji publicznej** i ram regulacyjnych ma ogromne znaczenie dla **długoterminowej konkurencyjności Unii**¹⁷. Ogólnie rzecz biorąc, kraje objęte procesem rozszerzenia są w najlepszym razie w **umiarkowanym stopniu przygotowane** pod względem jakości swojej administracji publicznej. W okresie, którego dotyczy niniejszy komunikat, postępy w zakresie reform były ogólnie bardzo ograniczone. Nie spełniono większości zaleceń z poprzednich lat. Typowy schemat polega na tym, że w profesjonalnej administracji co najmniej częściowo wprowadzono formalną podstawę prawną i instytucjonalną, ale nie stosuje się jej systematycznie.

Od rozpoczęcia rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie w lutym 2022 r. większość 10 **gospodarek** państw objętych procesem rozszerzenia mierzy się z poważnymi problemami gospodarczymi i społecznymi. W 2022 r. ukraiński PKB zmalał o 29,1 %, ponieważ rosyjska wojna napastnicza wywarła poważny wpływ na cały kraj, co znacznie odbiło się na stabilności makroekonomicznej. W 2022 r. w regionie Bałkanów Zachodnich nastąpił spadek **PKB** z 7,7 % (ożywienie gospodarcze po kryzysie związanym z COVID-19 w 2021 r.) do 3,2 %. Stopień spowolnienia różnił się w poszczególnych gospodarkach: wzrost realnego PKB wyhamował do 6,1 % w Czarnogórze, do 4,8 % w Albanii, do 4 % w Bośni i Hercegowinie, do 3,5 % w Kosowie, do 2,3 % w Serbii i do 2,1 % w Macedonii Północnej. W Turcji PKB zmalał do 5,6 %. W Mołdawii PKB gwałtownie obniżył się o 5,9 %, natomiast w Gruzji PKB nadal rósł, osiągając wartość dwucyfrową (10,1 %). Różnice między poszczególnymi krajami pod względem wzrostu gospodarczego wynikały głównie z bezpośrednich i pośrednich skutków wojny napastniczej przeciwko Ukrainie, w tym jej wpływu na powiązania handlowe, energię, ceny żywności i przepływy osób przybywających z Ukrainy. Jeśli chodzi o prognozy gospodarcze dla 10 gospodarek, panuje duża niepewność co do dalszego ewentualnego wpływu wojny napastniczej na wzrost, zatrudnienie i spójność społeczną.

Coraz ważniejsze jest, aby wszystkie 10 gospodarek objętych procesem rozszerzenia przyspieszyły **reformy strukturalne**. Pozwoli to na **trwałą odbudowę** w perspektywie średnioterminowej i przyspieszenie postępów na drodze do spełnienia gospodarczych kryteriów członkostwa w UE. Jednym z kryteriów jest zapewnienie funkcjonowania gospodarki rynkowej i wykazanie zdolności do sprostania presji konkurencyjnej i siłom rynkowym w Unii Europejskiej.

W załączniku 1 zawarto bardziej szczegółowe omówienie podstaw procesu przystąpienia do UE w krajach objętych tym procesem.

V. KONIECZNOŚĆ PRZYSPIESZENIA KONWERCENCJI GOSPODARCZEJ NA BAŁKANACH ZACHODNICH

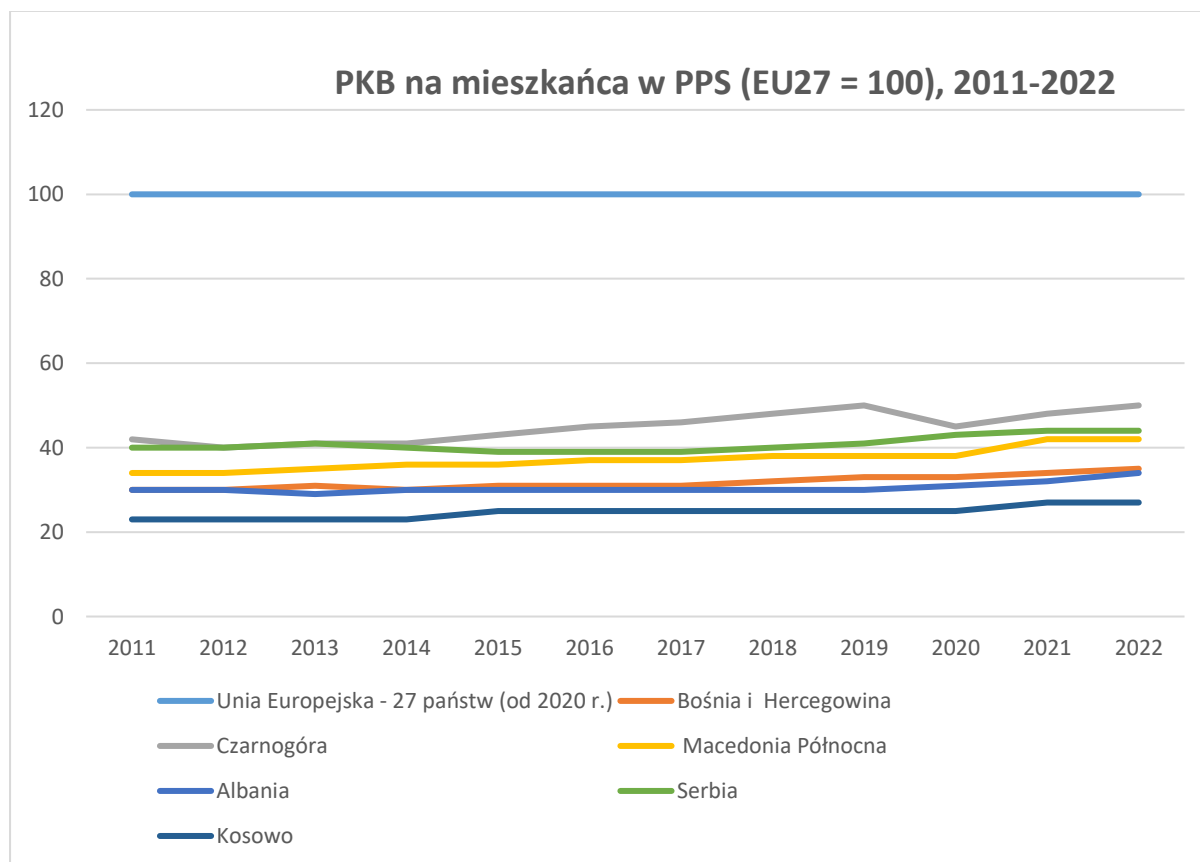
Po sześciu następujących po sobie kwartałach charakteryzujących się spowolnionym wzrostem produkcja gospodarcza w regionie Bałkanów Zachodnich wykazywała w pierwszym kwartale 2023 r. szybszy wzrost niż w poprzednich trzech miesiącach. PKB w tym regionie nieznacznie wzrósł z 1,6 % w poprzednim kwartale do 1,7 % w ujęciu rocznym, ponieważ w większości państw, z wyjątkiem Albanii oraz Bośni i Hercegowiny, odnotowano szybsze tempo wzrostu produkcji. Czynnikiem napędzającym wzrost był zasadniczo eksport netto i ożywienie inwestycji. Jeśli chodzi o konsumpcję własną, wyniki były różne: w większości krajów zmalała, a w niektórych przypadkach nawet osiągnęła wartość ujemną, natomiast w Czarnogórze nadal rosła w szybkim tempie.

¹⁷ [COM\(2023\) 168 final](#).

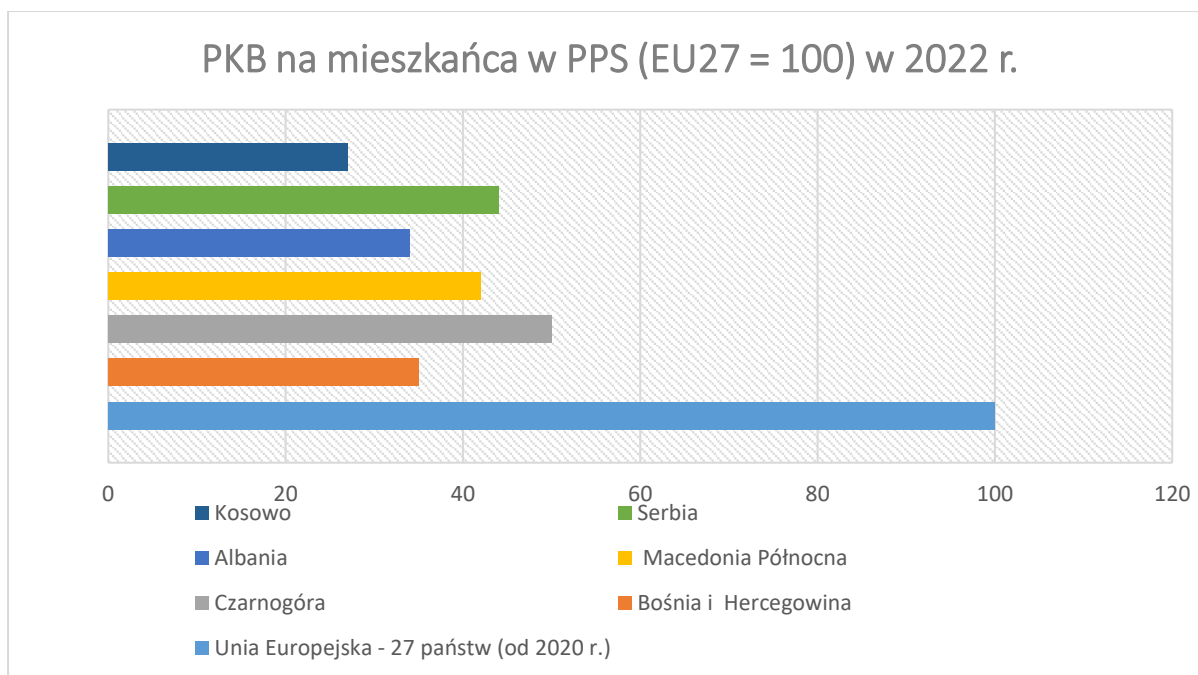
Jeszcze przed pandemią COVID-19 gospodarki Bałkanów Zachodnich mierzyły się z **poważnymi wyzwaniami** uniemożliwiającymi im pełne wykorzystanie ich potencjału gospodarczego. Kraje w tym regionie pozostawały w tyle pod względem reformowania swoich struktur gospodarczych i poprawy konkurencyjności, a także borykały się z wysoką stopą bezrobocia (w szczególności wśród osób młodych), dużym niedopasowaniem umiejętności, utrzymującą się gospodarką nieformalną, nieprzyjaznym otoczeniem biznesowym i niskim poziomem innowacji.

To, co charakteryzuje **klimat inwestycyjny** na Bałkanach Zachodnich, to poważne niedociągnięcia w obszarze praworządności, brak odpowiedniego egzekwowania zasad pomocy państwa, ugruntowana szara strefa gospodarki, utrudniony dostęp przedsiębiorstw do finansowania oraz niski poziom integracji regionalnej i łączności. Utrzymuje się ingerencja państwa w gospodarkę, co zwiększa ryzyko korupcji ze względu na słabe zarządzanie finansami publicznymi oraz częste zmiany w zasadach wydawania zezwoleń i przepisach podatkowych. Niezbędna jest modernizacja infrastruktury, natomiast inwestycje powinny być realizowane na podstawie jednolitego wykazu priorytetowych projektów i być spójne z priorytetami uzgodnionymi z UE.

Jedną z korzyści wynikających z członkostwa w UE jest **konwergencja gospodarcza**. W przypadku Bałkanów Zachodnich konwergencja ta jest niska, tj. mieści się w przedziale od 30 % do 50 % średniej UE (pod względem parytetu siły nabywczej). Postępy w tym zakresie nie następują dostatecznie szybko. Z doświadczeń związanych z piątą rundą rozszerzenia UE wynika, że członkostwo w jednolitym rynku UE w połączeniu z funduszami strukturalnymi pozytywnie wpływa na konwergencję gospodarczą.

Źródło: Eurostat, Bank Światowy

Źródło: Eurostat, Bank Światowy

Aby nadać jeszcze większe tempo reformom, poprawić **konwergencję społeczno-gospodarczą Bałkanów Zachodnich** z Unią Europejską oraz pomóc krajom w tym regionie spełnić wymogi członkostwa w UE, Komisja Europejska proponuje nowy **plan wzrostu dla Bałkanów Zachodnich**¹⁸, który zapewniłby pewne korzyści i stworzyłby dalsze zachęty do przeprowadzenia związanych z członkostwem reform przed przystąpieniem do UE.

VI. WSPÓLPRACA REGIONALNA I STOSUNKI DOBROSĄSIEDZKIE

Stosunki dobrosąsiedzkie i współpraca regionalna to na Bałkanach Zachodnich dwa zasadnicze elementy procesu stabilizacji i stowarzyszenia oraz procesu rozszerzenia.

Po udanym wprowadzeniu 1 lipca 2021 r. systemu **korzystania z telefonu za granicą tak jak w kraju** w sześciu gospodarkach Bałkanów Zachodnich podjęto dalsze działania przygotowawcze mające na celu **obniżenie opłat roamingowych między Bałkanami Zachodnimi a UE**. Przy okazji szczytu UE-Bałkany Zachodnie, który odbył się w grudniu 2022 r. w Tiranie, przyjęto plan działania dotyczący obniżenia tych opłat między UE a Bałkanami Zachodnimi. Pierwsza stopniowa obniżka miała miejsce w październiku 2023 r. Ostatecznym celem jest obniżenie do 2027 r. opłat roamingowych z UE do poziomu zbliżonego do stawek krajowych. 31 maja 2023 r. unijni i mołdawscy operatorzy telekomunikacyjni postanowili dobrowolnie obniżyć opłaty roamingowe od stycznia 2024 r., dzięki czemu opłaty w Mołdawii są bliższe tym stosowanym w systemie korzystania z telefonu za granicą tak jak w kraju.

W całym spektrum obszarów objętych inicjatywą dotyczącą **wspólnego rynku regionalnego** przeprowadzono znaczące prace techniczne. Prace te prowadzono pod auspicjami **Rady Współpracy Regionalnej, Środkoeuropejskiej umowy o wolnym handlu (CEFTA)** oraz **6. Forum Inwestycyjnego Izbu Przemysłowo-Handlowych Bałkanów Zachodnich**, aby umożliwić swobodny przepływ osób, także specjalistów, oraz swobodne świadczenie usług elektronicznych, ułatwić zatrudnienie i handel, a także uprościć procedury celne w regionie.

¹⁸ COM (2023) 691

W listopadzie 2022 r. na szczycie w ramach procesu berlińskiego przywódcy „zachodniobałkańskiej szóstki” zatwierdzili szereg porozumień o mobilności dotyczących podróży w obrębie regionu na podstawie dowodów tożsamości, uznawania kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia na poziomie wyższym oraz kwalifikacji zawodowych. Po wdrożeniu porozumienia te zapewnią prawo do „podróży, nauki i pracy” w całym regionie. Utworzono dodatkowe zielone korytarze między Włochami a Czarnogórą i Albanią oraz niebieskie korytarze między Chorwacją a Czarnogórą oraz Bośnią i Hercegowiną, przy aktywnym wsparciu ze strony Wspólnoty Transportowej i CEFTA. Ogólnie rzecz biorąc, Wspólnota Transportowa odegrała ważną rolę we wspieraniu Bałkanów Zachodnich w procesie rozszerzenia przez wdrożenie odpowiedniego dorobku prawnego UE w dziedzinie transportu. Podobne wsparcie otrzyma Ukraina, Mołdawia i Gruzja po bliższym stowarzyszeniu tych państw ze Wspólnotą Transportową. Różnice zdań między władzami Serbii a Kosowa w sprawie statusu nadal uniemożliwiały formalne przyjęcie coraz większej liczby projektów decyzji istotnych z ekonomicznego punktu widzenia, uzgodnionych pod względem technicznym w ramach CEFTA. W regionie potrzebne jest polityczne przywództwo, tak by można było dokończyć te prace i by wszyscy partnerzy z Bałkanów Zachodnich przyjęli prawnie wiążące porozumienia lub decyzje, z korzyścią dla ich obywateli i przedsiębiorstw. Wymaga to wspólnego skupienia się na ustanowieniu wspólnego rynku regionalnego, który byłby oparty na unijnych zasadach i normach. Należy też unikać jednostronnych kroków zagrażających tym pracom.

Kompleksowa **normalizacja stosunków między Kosowem i Serbią** w drodze dialogu wspieranego przez UE nadal ma kluczowe znaczenie dla europejskiej przyszłości tych krajów i stabilności całego regionu.

Wszystkie strony powinny w dobrej wierze wdrażać **obowiązujące umowy dwustronne**, w tym porozumienie znad Prespy między Grecją a Macedonią Północną oraz układ o przyjaźni, stosunkach dobrosąsiedzkich i współpracy między Bułgarią i Macedonią Północną.

Na Bałkanach Zachodnich kluczowe pozostaje **przewyciężenie zaszłości** i zażegnanie sporów wynikających z konfliktów z lat 90. XX w. Na rozwiązanie nadal oczekują istotne nierozstrzygnięte problemy dwustronne, w tym uregulowanie kwestii granicznych, wymierzenie sprawiedliwości w imieniu ofiar zbrodni wojennych, zidentyfikowanie osób nadal uznawanych za zaginione i sporządzenie na poziomie regionalnym dokładnego wykazu popełnionych zbrodni. W UE nie ma miejsca na konfrontacyjną retorykę ani gloryfikowanie zbrodniarzy wojennych – z którejkolwiek strony.

Do początku 2023 r. stosunki między **Turcją** a Grecją pogarszały się, jednak solidarność okazana przez mieszkańców Grecji i rząd tego kraju po tym, jak Turcję nawiedziły trzęsienia ziemi w lutym 2023 r., doprowadziła do znacznego ocieplenia tych stosunków. Nastąpiły spotkania na wysokim szczeblu, w tym między przywódcami tych państw.

W okresie, którego dotyczy niniejszy komunikat, Turcja nie prowadziła we wschodniej części Morza Śródziemnego odwiertów bez zezwolenia.

Prowadzenie dialogu w dobrej wierze i powstrzymanie się od jednostronnych działań, które stoją w sprzeczności z interesami UE oraz naruszają prawo międzynarodowe i suwerenne prawa państw członkowskich UE, jest zasadniczym wymogiem dla zapewnienia stabilnego i bezpiecznego środowiska we wschodniej części Morza Śródziemnego oraz rozwoju opartych na współpracy i korzystnych dla obu stron stosunków między UE a Turcją. Oczekuje się, że Turcja jednoznacznie zobowiąże się do utrzymywania stosunków dobrosąsiedzkich,

respektowania umów międzynarodowych oraz do pokojowego rozstrzygnięcia sporów zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych, zwracając się w razie potrzeby do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości.

UE nadal będzie bronić własnych interesów i interesów jej państw członkowskich oraz dążyć do utrzymania stabilności w regionie.

Niezwykle ważne jest, aby Turcja zaangażowała się w negocjacje na rzecz sprawiedliwego, kompleksowego i trwałego **rozwiązania kwestii cypryjskiej** w ramach ONZ, w drodze powołania tzw. dwuwspólnotowej i dwustrefowej federacji charakteryzującej się równością polityczną oraz zgodnie z odpowiednimi rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ, a także zgodnie z dorobkiem prawnym UE i zasadami, na których opiera się UE. Nie należy podejmować jednostronnych działań, które mogłyby doprowadzić do wzrostu napięć na wyspie i utrudnić wznowienie rozmów. Turcja musi natychmiast wycofać się ze wszystkich działań i kroków podejmowanych od października 2020 r. w odniesieniu do dzielnicy Warosia, które są sprzeczne z odpowiednimi rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ. Turcja musi pilnie wypełnić swoje zobowiązania dotyczące pełnego wdrożenia protokołu dodatkowego do układu o stowarzyszeniu UE–Turcja i podjąć kroki w kierunku normalizacji stosunków z Republiką Cypryjską. Turcja nadal opowiadała się za rozwiązaniem dwupaństwowym, co jest sprzeczne z rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ.

Rosyjska wojna napastnicza przeciwko **Ukrainie** wpływa na stosunki z jej dwustronnymi partnerami oraz państwami z nią sąsiadującymi. Władze Ukrainy dążą do utrzymania i dalszego zacieśniania współpracy i stosunków dyplomatycznych z krajami europejskimi.

Stosunki Ukrainy z krajami Bałkanów Zachodnich zasadniczo poprawiły się, przy czym poglądy Serbii oraz *Republiki Serbskiej* w Bośni i Hercegowinie na temat ich stosunków z Rosją są rozbieżne. Stosunki z Gruzją stały się do pewnego stopnia napięte, w szczególności z powodu braku poparcia przez Gruzję sankcji wobec Rosji. Turcja pozostaje strategicznym partnerem Ukrainy, czego wyrazem są ważne dwustronne więzi gospodarcze i kontakty międzyludzkie. Świadczą o tym dwustronny system bezwizowy i umowa o wolnym handlu podpisana w lutym 2022 r. Kraj ten jest również ważnym uczestnikiem ukraińskiej Platformy Krymskiej.

W następstwie rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie **Mołdawia** zacieśniła współpracę z Ukrainą i Rumunią w zakresie wsparcia humanitarnego dla obywateli ukraińskich szukających schronienia w UE, bezpieczeństwa energetycznego, transportu i łączności. Od początku rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie Komisja Europejska udzieliła Mołdawii pomocy humanitarnej wartej ponad 48 mln EUR, aby wesprzeć zarówno obywateli ukraińskich, którzy uciekli przed wojną i zamieszkali w Mołdawii, jak i przyjmujące ich rodziny mołdawskie.

W okresie, którego dotyczy niniejszy komunikat, współpraca dwustronna z Ukrainą stale się poprawiała. Od początku rosyjskiej wojny Mołdawia okazywała solidarność z Ukrainą, głosowała za odpowiednimi rezolucjami Zgromadzenia Ogólnego ONZ i poparła szereg oświadczeń politycznych w organizacjach międzynarodowych, które potępiają rosyjską agresję wojskową. Przy bardzo dużym wsparciu ze strony międzynarodowych darczyńców pomocy humanitarnej Mołdawia przyjęła dużą liczbę obywateli ukraińskich, którzy uciekli przed wojną, i udzieliła im wsparcia oraz aktywnie wspierała rozwój nowych szlaków handlowych w ramach inicjatywy „korytarze solidarnościowe”. Po zniszczeniu zapory w Nowej Kachowce Mołdawia zaoferowała Ukrainie dwustronną pomoc, aby ta mogła poradzić sobie z humanitarnymi skutkami tej katastrofy.

Od czasu wojny w 2008 r. **Gruzja** utrzymuje stosunki dyplomatyczne ze wszystkimi swoimi sąsiadami z wyjątkiem Federacji Rosyjskiej. Obie strony uczestniczą w międzynarodowych rozmowach genewskich, którym współprzewodniczą UE, ONZ i Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE). Gruzja utrzymuje strategiczne partnerstwo z Turcją. Gruzja nadal wspiera integralność terytorialną i suwerenność Ukrainy, w tym uczestnicząc w redagowaniu rezolucji ONZ wspierających Ukrainę, jednak nie przyłączyła się do unijnych środków ograniczających wobec Rosji. Do dodatkowych napięć dyplomatycznych doprowadziło wznowienie lotów między Rosją a Gruzją oraz stan zdrowia przebywającego w zakładzie karnym byłego prezydenta Gruzji Micheila Saakaszwilego, mającego obywatelstwo Ukrainy.

Ukraina, Mołdawia i Gruzja ponadto nadal aktywnie uczestniczą w **Partnerstwie Wschodnim**.

Współpraca terytorialna pozwala krajom objętym procesem rozszerzenia współpracować ze sobą i z sąsiednimi państwami członkowskimi UE w kluczowych sektorach społecznych i sektorach gospodarki. W szczególności programy **współpracy transgranicznej** stwarzają możliwości dialogu i współpracy na poziomie samorządu terytorialnego, z udziałem społeczności, sektora prywatnego i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Strategia UE na rzecz regionu Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego oraz strategia UE na rzecz regionu Dunaju nadal przyczyniają się do współpracy między państwami członkowskimi i krajami kandydującymi przez wspieranie zdolności administracyjnych w zakresie różnych polityk UE, w tym polityki spójności, oraz udostępnienie platformy współpracy.

VII. WNIOSKI I ZALECENIA

I.

1. W szybko zmieniającym się **otoczeniu geopolitycznym** UE dowiodła, że jest gotowa wykorzystać zachodzące zmiany, aby wzmocnić swoją pozycję na arenie światowej. Zgodnie z celem Unii, jakim jest szerzenie pokoju i jej wartości oraz sprzyjanie dobrobytowi jej mieszkańców, rozszerzenie UE nadal jest potężnym narzędziem służącym wspieraniu demokracji, praworządności i poszanowania praw podstawowych. Wiarygodna, oparta na wynikach perspektywa przystąpienia do UE jest główną siłą napędową transformacji, a tym samym zwiększa nasze bezpieczeństwo zbiorowe i dobrobyt społeczno-gospodarczy. Ma to zasadnicze znaczenie dla procesu pojednania i utrzymania stabilnej sytuacji na kontynencie europejskim. W odpowiedzi na **wezwanie historii** musimy teraz dążyć do **szybszego rozszerzenia UE i ukończenia jej budowy**.
2. **Polityka rozszerzenia UE nabrała już nowego tempa**. Zdecydowana perspektywa członkostwa w UE dla Bałkanów Zachodnich, Ukrainy, Mołdawii i Gruzji leży w interesie politycznym, gospodarczym i dotyczącym bezpieczeństwa samej UE i ma zasadnicze znaczenie w obecnym kontekście geopolitycznym.

W deklaracji z Granady¹⁹ przywódcy UE przypomnieli, że rozszerzenie „[t]o siła napędowa poprawiająca społeczno-gospodarcze warunki życia obywateli Europy, zmniejszająca różnice między krajami, musi więc sprzyjać wartościom, na których opiera się Unia”. Unijni przywódcy oświadczają ponadto, że „[z]arówno UE, jak i przyszłe państwa członkowskie powinny być przygotowane na perspektywę dalszego rozszerzenia

¹⁹ [Deklaracja z Granady](#)

Unii”. W tym celu Unia musi przeprowadzić niezbędne prace i reformy wewnętrzne. Jednocześnie ważne jest, aby przyszli członkowie zintensyfikowali wysiłki reformatorskie, zwłaszcza w dziedzinie praworządności, zgodnie z charakterem procesu akcesyjnego opartym na wynikach i przy wsparciu UE.

3. W ubiegłym roku zaszły **istotne zmiany** w programie rozszerzenia UE.

Rada Europejska uznała europejską perspektywę **Ukrainy, Mołdawii i Gruzji**. Przywódcy UE podjęli decyzję o przyznaniu Ukrainie i Republice Mołdawii statusu kraju kandydującego oraz o przyznaniu tego statusu Gruzji po zrealizowaniu przez nią priorytetów określonych w opinii Komisji w sprawie wniosku tego kraju o członkostwo.

W lipcu 2022 r. na Bałkanach Zachodnich odbyły się pierwsze konferencje międzyrządowe z udziałem Albanii i Macedonii Północnej na temat negocjacji akcesyjnych. Następnie rozpoczęto przegląd zgodności prawa krajowego z prawem unijnym. W grudniu 2022 r. Rada Europejska przyznała Bośni i Hercegowinie **status kraju kandydującego do UE**, zakładając, że kraj ten podejmie kroki określone w komunikacie Komisji z października 2022 r. w sprawie polityki rozszerzenia. W grudniu 2022 r. wniosek o członkostwo w UE złożyło **Kosowo**. Wiosną 2023 r. UE zgodziła się na liberalizację reżimu wizowego dla tego kraju, która wejdzie w życie 1 stycznia 2024 r.

4. Wszystkie kraje objęte procesem rozszerzenia mają obecnie **historyczną szansę** na silne związanie swojej przyszłości z Unią Europejską. Komisja jest gotowa przyspieszyć odpowiednie procesy akcesyjne i zadbać o to, aby **kolejne rozszerzenie było katalizatorem postępu**. Przystąpienie do UE jest i pozostanie **procesem opartym na wynikach**, ściśle zależnym od obiektywnych postępów osiągniętych przez dany kraj. Podstawą polityki rozszerzenia jest niezmiennie praworządność, gospodarka, funkcjonowanie instytucji demokratycznych i reforma administracji publicznej. Kraje aspirujące do UE będą musiały bardziej zdecydowanie dążyć do wdrożenia niezbędnych reform oraz poczynić wymierne i trwałe postępy w zakresie kwestii podstawowych, aby w pełni wykorzystać obecne możliwości.
5. Wiele z tych krajów odnotowuje zbyt powolny wzrost gospodarczy, w związku z czym konwergencja z UE nie przebiega wystarczająco szybko. Potrzebne są ukierunkowane reformy strukturalne, przede wszystkim dla uwolnienia potencjału wzrostu w regionie Bałkanów Zachodnich. Poprawa praworządności i otoczenia biznesowego ma zasadnicze znaczenie dla przyciągnięcia inwestycji oraz wzmocnienia integracji handlowej w zakresie niezbędnym do pobudzenia wzrostu gospodarczego i zbliżenia tego regionu do UE. W związku z tym Komisja proponuje równoległe nowy **plan wzrostu dla Bałkanów Zachodnich**²⁰. Plan składa się z czterech filarów, które będą się wzajemnie uzupełniać: (i) zaawansowana integracja z jednolitym rynkiem UE, która musi iść w parze z (ii) otwarciem rynków dla wszystkich sąsiadów państw na Bałkanach Zachodnich i budowaniem wspólnego rynku regionalnego; (iii) dla pogłębienia obecnych reform w programach reform w poszczególnych krajach zostaną określone priorytety inwestycyjne i reformy w oparciu o programy reform gospodarczych; (iv) realizacja tych reform zaowocuje większą pomocą finansową.

Kwestie dwustronne, zwłaszcza na Bałkanach Zachodnich, hamują nie tylko regionalną integrację gospodarczą, ale również spowalniają poszczególne kraje na drodze do UE. Nierozwiązane problemy stwarzają ryzyko niestabilności, a nawet eskalacji napięć, o czym

²⁰ COM (2023) 691; COM (2023) 692

świadczy brutalny atak na kosowską policję 24 września we wsi Banjska na północy Kosowa. Zasadnicze znaczenie ma zatem zajęcie się nierozstrzygniętymi kwestiami oraz znalezienie przez zainteresowane strony wzajemnie akceptowalnych rozwiązań. W tym kontekście wzywa się zarówno Kosowo, jak i Serbię do bardziej konstruktywnego uczestnictwa we wspieranym przez UE dialogu dotyczącym wdrożenia – bezzwłocznie i bez warunków wstępnych – porozumienia w sprawie ścieżki normalizacji stosunków i załącznika realizacyjnego do tego porozumienia, a także innych porozumień osiągniętych w ramach dialogu. Obejmuje to utworzenie stowarzyszenia/wspólnoty gmin zamieszkałych w większości przez Serbów. Normalizacja stosunków jest podstawowym warunkiem na drodze obu stron do UE. W przypadku braku postępów obie strony ryzykują zaprzepaszczenie istotnych możliwości.

6. **Turcja** pozostaje kluczowym partnerem Unii Europejskiej w ważnych obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania. W strategicznym interesie UE leży stabilizacja i bezpieczeństwo we wschodniej części Morza Śródziemnego oraz wypracowanie opartego na współpracy i wzajemnie korzystnego partnerstwa z Turcją.

W grudniu 2022 r. Rada powtórzyła swoje stanowisko, że Turcja wciąż oddala się od Unii Europejskiej oraz że negocjacje w sprawie przystąpienia Turcji utknęły w martwym punkcie i nie można obecnie rozważać otwarcia ani zamknięcia kolejnych rozdziałów negocjacyjnych. Okoliczności faktyczne, które doprowadziły do tego stanowiska, nie uległy zmianie. W czerwcu 2023 r. Rada Europejska zwróciła się do Wysokiego Przedstawiciela i Komisji o przedłożenie jej sprawozdania na temat stanu stosunków UE-Turcja. Sprawozdanie to powinno opierać się na instrumentach i wariantach wskazanych przez Radę Europejską z myślą o strategicznym i perspektywicznym działaniu. Sprawozdanie to zostanie przedłożone w listopadzie 2023 r. Do końca 2024 r. Komisja i Wysoki Przedstawiciel przedstawią Radzie Europejskiej aktualne informacje na temat realizacji wyżej wymienionych etapów.

II.

7. W **Czarnogórze** zaangażowanie polityczne tamtejszych władz w proces akcesyjny jest głównym priorytetem państwa, co zasadniczo ma odzwierciedlenie w decyzjach politycznych. Świadczy o tym utrzymujący się 100-procentowy wskaźnik dostosowania do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE. Czarnogóra pomagała w zarządzaniu mieszanymi przepływami migracyjnymi do Unii Europejskiej, współpracując przy realizacji planu działania UE na rzecz Bałkanów Zachodnich. Jednak utrzymujące się w ciągu ostatnich dwóch lat niestabilność polityczna, napięcia, słabe funkcjonowanie instytucji demokratycznych i sądowych oraz brak pełnoprawnego rządu zahamowały procesy decyzyjne i wdrażanie reform, co doprowadziło do znacznego spowolnienia negocjacji. Komisja jest zdania, że zgodnie z ramami negocjacyjnymi osiągnięto obecnie ogólną równowagę między postęпами w ramach rozdziałów dotyczących praworządności, z jednej strony, a postęпами w negocjacjach akcesyjnych w odniesieniu do poszczególnych rozdziałów, z drugiej strony.

Priorytetem warunkującym dalsze ogólne postępy w negocjacjach akcesyjnych pozostaje **spełnienie kryteriów pośrednich w zakresie praworządności** określonych w rozdziale

23 i 24, które powinno nastąpić przed przejściem do tymczasowego zamknięcia innych rozdziałów lub klastrów. Aby osiągnąć ten cel, Czarnogóra musi bardziej zdecydowanie dążyć do rozwiązania nierozstrzygniętych kwestii, w tym w kluczowych obszarach, takich jak wolność wypowiedzi i wolność mediów oraz walka z korupcją i przestępczością zorganizowaną, oraz przyspieszyć i pogłębić reformy zapewniające niezależne, profesjonalne i odpowiedzialne sądownictwo, m.in. w zakresie nominacji sędziowskich. Pod koniec października 2023 r. ukonstytuował się nowy parlament i nowy rząd. Właściwe funkcjonowanie parlamentu ma kluczowe znaczenie, natomiast rząd musi skupić się na realizacji kluczowych reform związanych z UE. Należy zaangażować się w wypracowanie szerokiego konsensusu politycznego w sprawie kluczowych reform oraz wzmocnienie nacisku na główne cele. Pozwoli to osiągnąć praktyczne postępy w realizacji programu integracji z UE.

8. W **Serbii** po utworzeniu nowego rządu pod koniec października 2022 r. wzrosło tempo reform, chociaż rozwój sytuacji politycznej po dwóch tragicznych masowych strzelaninach w maju 2023 r. spowodował tymczasowe spowolnienie. W obszarze praworządności Serbia podjęła kroki, aby wzmocnić niezależność i rozliczalność sądownictwa, przyjmując w terminie ustawę nadającą skuteczność zmianom konstytucyjnym z 2022 r. Serbia opracowała i przyjęła również nowe przepisy dotyczące mediów, których wdrożenie może znacznie poprawić otoczenie regulacyjne. Kraj ten dokonał dalszych dostosowań do polityki wizowej UE i uchylił ustawę o specjalnych postępowaniach o udzielanie zamówień na projekty dotyczące infrastruktury liniowej. Konieczne są dalsze prace i długotrwałe zaangażowanie polityczne, aby przyjąć i wdrożyć niezbędne reformy w obszarze praworządności. Wprowadzono ramy prawne, które umożliwią rozdzielanie działalności w sektorze gazu, jednak obecnie obserwuje się istotne opóźnienia. Serbia zawarła z Chinami umowę o wolnym handlu, co wzbudziło poważne wątpliwości. Serbia musi w trybie priorytetowym poprawić wskaźnik dostosowania do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE, w tym środków ograniczających i oświadczeń dotyczących Rosji, a także musi powstrzymać się od działań i oświadczeń sprzecznych ze stanowiskiem UE w sprawie polityki zagranicznej i w innych kwestiach strategicznych. Komisja ocenia, że zgodnie z ramami negocjacyjnymi można było osiągnąć znacznie większe postępy w negocjacjach akcesyjnych. Należy stale mieć na względzie zachowanie ogólnej równowagi między postępami w ramach rozdziałów dotyczących praworządności i normalizacji stosunków z Kosowem, z jednej strony, a postępami w negocjacjach akcesyjnych w odniesieniu do poszczególnych rozdziałów, z drugiej strony. Normalizacja stosunków jest podstawowym warunkiem na drodze zarówno Serbii, jak i Kosowa do UE. W razie braku postępów obie strony ryzykują zaprzepaszczenie istotnych możliwości.

Ocena Komisji nie zmieniła się: Serbia spełniła pod względem technicznym kryteria otwarcia klastra 3 (Konkurencyjność i wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu).

Postępy Serbii w zakresie praworządności i normalizacji stosunków z Kosowem nadal będą decydujące dla tempa negocjacji akcesyjnych. Oczekuje się, że w nadchodzącym roku Serbia jednoznacznie wykaże się determinacją, aby nadać tempo procesowi akcesyjnemu, przyspieszając prace nad realizacją reform we wszystkich dziedzinach związanych z przystąpieniem do UE. W obszarze praworządności oczekuje się, że Serbia wyeliminuje niedociągnięcia, w szczególności w kluczowych obszarach, takich jak sądownictwo, walka z korupcją i przestępczością zorganizowaną, wolność mediów oraz traktowanie zbrodni wojennych na poziomie krajowym. Kraj ten musi również podjąć wiarygodne wysiłki, aby

zwalczyć dezinformację oraz ingerencję zewnętrzną i manipulowanie informacją, zmniejszyć zależność swojego sektora energetycznego od Rosji, zacieśnić współpracę z UE w dziedzinie migracji oraz przyjąć odpowiedzialność za proaktywną i obiektywną komunikację na temat UE. Serbia przyczyniła się do zarządzania mieszanymi przepływami migracyjnymi do UE, współpracując na rzecz realizacji planu działania UE na rzecz Bałkanów Zachodnich.

Serbia nadal angażuje się we wspierany przez UE dialog na temat normalizacji stosunków z Kosowem, ale musi zwiększyć to zaangażowanie, zintensyfikować wysiłki i przychylić się do osiągnięcia kompromisów, aby kontynuować ten proces normalizacji. Kraj ten musi wywiązać się ze swoich zobowiązań podjętych w trakcie dialogu i zobowiązać się do pełnego wdrożenia wszystkich wcześniejszych porozumień wypracowanych w ramach dialogu oraz porozumienia w sprawie ścieżki normalizacji stosunków i załącznika realizacyjnego do tego porozumienia. Oczekuje się, że Serbia będzie konstruktywniej angażować się w negocjacje na temat kompleksowego, prawnie wiążącego porozumienia w sprawie ścieżki normalizacji stosunków. Oczekuje się ponadto, że Serbia w pełni włączy się w śledztwa w sprawie brutalnego ataku na kosowską policję 24 września 2023 r. oraz ataków na międzynarodowe siły pokojowe KFOR 29 maja. Sprawcy tych ataków muszą zostać zatrzymani i szybko postawieni przed sądem, zaś Serbia musi w pełni współpracować i podjąć wszelkie niezbędne kroki w tym zakresie.

9. Władze **Macedonii Północnej** konsekwentnie deklarują, że przystąpienie do UE pozostaje ich strategicznym celem. Macedonia Północna jako kraj negocjujący musi zrealizować reformy związane z UE, np. w obszarach dotyczących kwestii podstawowych, w szczególności wymiaru sprawiedliwości, walki z korupcją i przestępczością zorganizowaną, oraz reformy administracji publicznej, m.in. zarządzania finansami publicznymi, oraz zamówień publicznych. Poważne obawy wzbudziły niektóre zmiany w kodeksie karnym mające wpływ na dużą liczbę spraw dotyczących korupcji na wysokim szczeblu. Kluczowe znaczenie ma zwiększenie zaufania do systemu wymiaru sprawiedliwości i zwalczanie korupcji, w tym przez solidne osiągnięcia w zakresie prowadzenia dochodzeń, ścigania i wydawania prawomocnych wyroków skazujących w sprawach dotyczących korupcji na wysokim szczeblu. W następstwie rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie Macedonia Północna konsekwentnie w pełni popierała wszystkie decyzje dotyczące wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE. Macedonia Północna przyczyniła się do zarządzania mieszanymi przepływami migracyjnymi do Unii Europejskiej, współpracując przy realizacji planu działania UE na rzecz Bałkanów Zachodnich.

Macedonia Północna zobowiązała się wprowadzić w pierwszej kolejności zmiany konstytucyjne mające uznać w ustawie zasadniczej obywateli mieszkających na terenie tego państwa i reprezentujących inne grupy etniczne. Kraj ten jest dobrym przykładem społeczeństwa wieloetnicznego. Po pierwszej konferencji międzyrządowej w sprawie negocjacji akcesyjnych z Macedonią Północną zorganizowanej w lipcu 2022 r. sprawnie przeprowadzono *screening*, w który Macedonia Północna się bardzo zaangażowała. W lipcu 2023 r. przedstawiono Radzie sprawozdanie ze *screeningu* na temat klastra 1 dotyczącego kwestii podstawowych.

W świetle konkluzji Rady z lipca 2022 r. Komisja oczekuje szybkich i zdecydowanych działań następczych w związku z tym sprawozdaniem, m.in. w odniesieniu do planów

działania tego kraju zgodnie z ramami negocjacyjnymi, z myślą o otwarciu klastra 1 do końca bieżącego roku.

10. Władze **albańskie** konsekwentnie oświadczają, że strategiczny cel, jakim jest przystąpienie do UE, to kluczowy priorytet tego kraju. Albania nadal czyni postępy w reformach w ramach klastra dotyczącego kwestii podstawowych, m.in. konsekwentnie i w kompleksowy sposób reformuje wymiar sprawiedliwości. Osiągnęła dalsze konkretne rezultaty dzięki Specjalnej Strukturze Przeciwko Korupcji i Przemocności Zorganizowanej (SPAK). Kontynuuje dobrą współpracę z państwami członkowskimi i agencjami UE w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej. Albania pomagała w zarządzaniu mieszanymi przepływami migracyjnymi do Unii Europejskiej, współpracując przy realizacji planu działania UE na rzecz Bałkanów Zachodnich.

Albania, jako niestały członek Rady Bezpieczeństwa ONZ, aktywnie angażuje się w Radzie jako jeden z sygnatariuszy rezolucji potępiających rosyjską agresję na Ukrainę. Pełne dostosowanie się przez Albanie do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE wyraźnie świadczy o tym, że państwo to jest wiarygodnym partnerem i podjęło strategiczną decyzję o przystąpieniu do UE.

Po pierwszej konferencji międzyrządowej w sprawie negocjacji akcesyjnych z Albanie zorganizowanej w lipcu 2022 r. sprawnie przeprowadzono *screening*, w który Albania się bardzo zaangażowała. W lipcu 2023 r. przedstawiono Radzie sprawozdanie ze *screeningu* na temat klastra 1 dotyczącego kwestii podstawowych.

W świetle konkluzji Rady z lipca 2022 r. Komisja oczekuje szybkich i zdecydowanych działań następczych w związku z tym sprawozdaniem, m.in. w odniesieniu do planów działania tego kraju zgodnie z ramami negocjacyjnymi, z myślą o otwarciu klastra 1 do końca bieżącego roku.

11. Komisja przyznała **Bośni i Hercegowinie** status kraju kandydującego, doceniając wysiłki na rzecz reform podjęte przez ten kraj od czasu posiedzenia Rady Europejskiej w grudniu 2022 r. Komisja z zadowoleniem przyjęła również szybkie objęcie urzędu przez nową Radę Ministrów w styczniu 2023 r. Pozytywne rezultaty przyniosło publiczne zaangażowanie partii politycznych w osiągnięcie strategicznego celu, jakim jest integracja europejska.

Kraj ten podjął kroki i zobowiązania zmierzające do realizacji kluczowych priorytetów oraz wykonania zalecenia Komisji w sprawie statusu kraju kandydującego. Rada Ministrów przyjęła strategię zwalczania przestępczości zorganizowanej, zaktualizowała ocenę ryzyka i towarzyszący jej plan działania w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, przyjęła strategię i plany działania w zakresie migracji i terroryzmu oraz powołała organ nadzorujący realizację krajowej strategii rozpatrywania zbrodni wojennych. Bośnia i Hercegowina pomagała w zarządzaniu mieszanymi przepływami migracyjnymi do Unii Europejskiej, współpracując przy realizacji planu działania UE na rzecz Bałkanów Zachodnich. W czerwcu 2023 r. działalność rozpoczął punkt kontaktowy z Europolem. Bośnia i Hercegowina przyjęła ustawy dotyczące przede wszystkim uczciwości w sądownictwie – w drodze zmiany przepisów dotyczących Wysokiej Rady Sędziów i Prokuratorów; zapobiegania torturom (uznanie Rzecznika Praw Obywatelskich za krajowy mechanizm prewencyjny);

obcokrajowców; swobody dostępu do informacji. Przyjęto również plan działania w sprawie równości płci. W okresie sprawozdawczym znacznie poprawiło się dostosowanie do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE, ale nadal pozostaje jeszcze wiele do zrobienia w odniesieniu do wdrażania środków ograniczających.

Od czasu przyznania Bośni i Hercegowinie statusu kraju kandydującego partie koalicyjne publicznie angażują się w osiągnięcie strategicznego celu, jakim jest integracja europejska, co przynosi pozytywne rezultaty. Jednocześnie zaszły negatywne zmiany w *Republice Serbskiej*. Wezwała ona sędziów konstytucyjnych do rezygnacji i przyjęła dekret ustawodawczy stwierdzający, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego nie będą wykonywane, co stanowi naruszenie porządku konstytucyjnego i prawnego kraju. Republika Serbska przywróciła sankcje karne za zniesławienie, ograniczając tym samym wolność wypowiedzi i wolność mediów. Na przyjęcie czeka również projekt ustawy, zgodnie z którą grupy społeczeństwa obywatelskiego mają być postrzegane jako „zagraniczni agenci”. Przyjęcie tej ustawy będzie oznaczać kolejny istotny krok wstecz w dziedzinie praw podstawowych. Działania secesjonistyczne podważające jedność, suwerenność, integralność terytorialną, porządek konstytucyjny i międzynarodową osobowość kraju osłabiają postępy w procesie przystąpienia do UE.

Do tej pory Republika Serbska nie wykonała szeregu orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, w szczególności tych dotyczących własności państwowej. Zgromadzenia obu autonomicznych jednostek administracyjnych powinny szybko mianować sędziów, aby zapewnić pełny skład Trybunału Konstytucyjnego. Bośnia i Hercegowina musi pilnie zakończyć trwającą reformę konstytucyjną i reformę ordynacji wyborczej. Nadal konieczne są reformy, aby dostosować konstytucję do europejskiej konwencji praw człowieka, zgodnie z orzecznictwem w sprawie Sejdić-Finci.

Ogólnie rzecz biorąc, Bośnia i Hercegowina powinna kontynuować wysiłki prowadzące do zrealizowania 14 kluczowych priorytetów określonych w opinii Komisji w sprawie wniosku tego kraju o członkostwo w UE oraz podjąć kroki określone w zaleceniu Komisji dotyczącym statusu kraju kandydującego. Stan realizacji czternastu kluczowych priorytetów omówiono w sprawozdaniu krajowym. Komisja zaleca, aby po spełnieniu przez Bośnię i Hercegowinę kryteriów członkostwa w niezbędnym stopniu, rozpocząć negocjacje akcesyjne z tym krajem.

Najpóźniej w marcu 2024 r. Komisja przedstawi Radzie sprawozdanie z postępów.

12. W grudniu 2022 r. **Kosowo** złożyło wniosek o członkostwo w UE, a następnie jego rząd kontynuował realizację unijnego programu reform. Kosowo poczyniło postępy w realizacji długoterminowych zaleceń UE dotyczących reformy ordynacji wyborczej, co doprowadziło do przyjęcia dwóch ważnych ordynacji wyborczych. Kraj ten musi bardziej zdecydowanie dążyć do wzmocnienia praworządności i administracji publicznej oraz budowania odporności energetycznej. Kosowo przyczyniło się do zarządzania mieszanymi przepływami migracyjnymi do Unii Europejskiej, współpracując przy realizacji planu działania UE na rzecz Bałkanów Zachodnich. 1 stycznia 2024 r. ma wejść w życie liberalizacja reżimu wizowego dla obywateli Kosowa. Sytuacja na północy Kosowa pogorszyła się w następstwie kilku kryzysów o różnej intensywności. W listopadzie 2022 r. kosowscy Serbowie zrezygnowali ze stanowisk w kosowskich urządach. Następnie w kwietniu 2023 r. w czterech gminach na północy Kosowa zorganizowano lokalne

wybory uzupełniające. Bardzo niska frekwencja, w szczególności kosowskich Serbów, pokazała, że wybory te nie oferują długoterminowego rozwiązania politycznego. Konieczne jest unormowanie sytuacji, tak aby kosowscy Serbowie mogli aktywnie uczestniczyć w sprawowaniu władzy na poziomie lokalnym, w działaniach policji i wymiaru sprawiedliwości na północy Kosowa. We wszystkich czterech gminach należy jak najszybciej przeprowadzić przedterminowe wybory lokalne, w sposób w pełni pluralistyczny i przy bezwarunkowym udziale kosowskich Serbów. Kosowo musi dążyć do łagodzenia napięć w północnej części: ograniczyć stałą obecność kosowskich specjalnych sił policyjnych, zakończyć wywłaszczanie gruntów i nakazy eksmisji na północy kraju.

Kosowo konsekwentnie włączało się we wspierany przez UE dialog na temat normalizacji stosunków z Serbią, ale musi zwiększyć zaangażowanie i wysiłki oraz przyjąć rozwiązania kompromisowe, aby kontynuować ten proces normalizacji. Kraj ten musi wywiązać się ze swoich zobowiązań podjętych w trakcie dialogu i zobowiązać się do pełnego wdrożenia wszystkich wcześniejszych porozumień wypracowanych w ramach dialogu oraz porozumienia w sprawie ścieżki normalizacji stosunków i załącznika realizacyjnego do tego porozumienia. Oczekuje się, że Kosowo będzie konstruktywniej angażowało się w negocjacje na temat kompleksowego, prawnie wiążącego porozumienia w sprawie ścieżki normalizacji stosunków. Normalizacja stosunków jest podstawowym warunkiem na drodze zarówno Serbii, jak i Kosowa do UE. W razie braku postępów obie strony ryzykują zaprzepaszczenie istotnych możliwości.

13. **Turcja** jest krajem kandydującym i kluczowym partnerem UE. W związku z tym, że Turcja oddala się od UE, zgodnie z decyzjami Rady w czerwcu 2018 r. wstrzymano negocjacje akcesyjne. Dialog na temat praworządności i praw podstawowych pozostaje integralną częścią stosunków UE–Turcja. Obawy w dalszym ciągu budzi odmowa wykonania niektórych orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Turcja to ważny podmiot w realizowanej w regionie polityce zagranicznej, która stanowi istotny element w kontekście stosunków z UE, nawet jeśli nadal istnieją rozbieżne poglądy na niektóre kwestie tej polityki. Osiągnęła ona bardzo niski wskaźnik dostosowania do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE – wynosi on 10 %. Turcja potępiła rosyjską wojnę napastniczą przeciwko Ukrainie oraz zaangażowała się w wymiarze politycznym i dyplomatycznym, m.in. ułatwiając bezpośrednie rozmowy, dążąc do łagodzenia napięć i zawieszenia broni, usprawniając eksport ukraińskiego zboża, ułatwiając wymianę więźniów oraz udzielając Ukrainie ważnego i znacznego wsparcia wojskowego. Turcja nadal powstrzymywała się jednak przed zastosowaniem unijnych środków ograniczających wobec Rosji. Wypowiedzi władz Turcji wspierających ugrupowanie terrorystyczne Hamas po atakach na Izrael 7 października 2023 r. są całkowicie niezgodne z podejściem UE.

Oczekuje się, że kraj ten będzie aktywnie wspierać negocjacje na rzecz sprawiedliwego, kompleksowego i trwałego rozwiązania problemu cypryjskiego w ramach ONZ zgodnie z odpowiednimi rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz zasadami, na których opiera się UE. Ważne, aby Turcja potwierdziła swoje zaangażowanie w rozmowy dotyczące Cypru prowadzone pod auspicjami ONZ zgodnie z odpowiednimi rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ, z uwzględnieniem ich aspektów zewnętrznych. Turcja musi jak najszybciej wypełnić zobowiązanie dotyczące pełnego i niedyskryminacyjnego wdrożenia

Protokołu dodatkowego do Układu ustanawiającego stowarzyszenie między Wspólnotą Europejską a Turcją.

Turcja kontynuowała współpracę w ważnych obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, takich jak zwalczanie terroryzmu, gospodarka, energia, bezpieczeństwo żywnościowe, migracja i transport. W strategicznym interesie UE leży stabilizacja i bezpieczeństwo we wschodniej części Morza Śródziemnego oraz wypracowanie opartych na współpracy i wzajemnie korzystnych stosunków z Turcją. W listopadzie 2023 r. Komisja i Wysoki Przedstawiciel przedstawią Radzie Europejskiej sprawozdanie, w którym określą dalsze możliwości rozwijania tych stosunków.

14. Komisja docenia znaczne wysiłki reformatorskie, które **Ukraina** podejmowała – pomimo rosyjskiej wojny napastniczej – od czasu posiedzenia Rady Europejskiej w czerwcu 2022 r. Komisja jest zdania, że Ukraina poczyniła istotne postępy w realizacji siedmiu kroków określonych w opinii Komisji z czerwca 2022 r. i wprowadziła dodatkowe środki mające uzupełnić i utrwalić te osiągnięcia.

Kraj ten ustanowił przejrzysty i oparty na zasługach system wstępnej selekcji sędziów Trybunału Konstytucyjnego oraz zakończył reformę organów zarządzających sądownictwem, kładąc nacisk na uczciwość. Konieczne jest dalsze wdrażanie przyjętych ustaw dotyczących wyboru i powoływania sędziów w sądach powszechnych i Trybunale Konstytucyjnym. Ukraina wzmocniła ponadto walkę z korupcją dzięki konsekwentnemu osiągnięciu rzetelnych wyników w zakresie prowadzenia dochodzeń i wymierzania wyroków skazujących w sprawach o korupcję oraz dzięki przyjęciu przejrzystej procedury nominacji szefów kluczowych agencji antykorupcyjnych. Podjęła również dodatkowe środki systemowe, aby jej działania antykorupcyjne przynosiły trwałe efekty, m.in. przywróciła – choć z pewnymi niedociągnięciami – elektroniczny system składania oświadczeń majątkowych oraz wdrożyła państwowy program antykorupcyjny.

Ukraina wzmocniła swoje ramy przeciwdziałania praniu pieniędzy, np. dostosowała swoje ustawodawstwo, w szczególności definicję osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne, do standardów Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (FATF), oraz przyjęła kompleksowy plan strategiczny i plan działania na rzecz reformy sektora egzekwowania prawa. Wzmocniła również systemowe środki oligarchom w takich obszarach jak konkurencja i finansowanie partii politycznych, odraczając jednocześnie stosowanie ustawy przeciwdziałającej oligarchii. Ukraina dostosowała swoje prawo medialne do prawa UE. Kraj ten konsekwentnie wzmacnia ochronę mniejszości narodowych, w szczególności w drodze zmian ustaw dotyczących mniejszości i edukacji, natomiast do tej pory nie wdrożył dalszych reform wskazanych przez Komisję Wenecką. Reformy te muszą mieć charakter integracyjny, tj. w pełni angażować przedstawicieli mniejszości narodowych na wszystkich ważnych etapach.

Wprowadzenie stanu wojennego wiąże się wprawdzie z odstępstwami pod względem stosowania niektórych praw podstawowych, jednak podjęte środki są tymczasowe i ogólnie proporcjonalne do sytuacji panującej w kraju.

Mając na uwadze wyniki osiągnięte od czerwca 2022 r. na podstawie kryteriów politycznych, w ramach siedmiu kroków i w dalszej perspektywie, Komisja uważa, że Ukraina w wystarczającym stopniu spełnia kryteria dotyczące stabilności instytucji gwarantujących demokrację, praworządność, prawa człowieka oraz poszanowanie i ochronę mniejszości, określone na posiedzeniu Rady Europejskiej w Kopenhadze

w 1993 r. Warunkiem jest jednak kontynuowanie wysiłków reformatorskich i spełnienie pozostałych wymogów w ramach wspomnianych siedmiu kroków. Na tej podstawie Komisja zaleca Radzie rozpoczęcie negocjacji akcesyjnych z Ukrainą. Komisja ponadto zaleca Radzie przyjęcie ram negocjacyjnych, pod warunkiem że Ukraina:

- przyjmie zaproponowaną przez rząd ustawę zwiększającą limit zatrudnienia w ukraińskim biurze antykorupcyjnym (NACP);
- wykreśli z ustawy o zapobieganiu korupcji przepisy ograniczające uprawnienia NACP do ciągłej weryfikacji aktywów, które zostały już zweryfikowane, oraz przepisy ograniczające uprawnienia NACP w zakresie weryfikacji mienia nabytego przez osoby składające oświadczenia majątkowe przed podjęciem pracy w służbie cywilnej, bez uszczerbku dla przepisów mających zastosowanie do bezpieczeństwa narodowego w czasie wojny;
- uchwali w ramach planu działania przeciwdziałającego oligarchii ustawę regulującą stosowanie lobbingu zgodnie ze standardami europejskimi;
- uchwali ustawę z myślą o wykonaniu pozostałych zaleceń Komisji Weneckiej z czerwca 2023 r. i października 2023 r. związanych z ustawą o mniejszościach narodowych, uwzględniając również zalecenia Komisji Weneckiej związane z ustawami o języku państwowym, mediach i edukacji.

Ukraina musi nadal walczyć z korupcją przez osiąganie rzetelnych wyników w zakresie prowadzenia dochodzeń i wymierzania wyroków skazujących w sprawach o korupcję.

Komisja będzie stale monitorować postępy i wypełnianie kryteriów we wszystkich obszarach związanych z rozpoczęciem negocjacji oraz przedłoży Radzie stosowne sprawozdanie w marcu 2024 r. Komisja jest gotowa rozpocząć prace przygotowawcze, w szczególności przegląd zgodności prawa krajowego z prawem unijnym i przygotowania ram negocjacyjnych.

15. Komisja docenia znaczne wysiłki reformatorskie podejmowane przez **Mołdawię** od czasu posiedzenia Rady Europejskiej w czerwcu 2022 r. pomimo dotkliwego wpływu, jaki rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie wywarła na ten kraj. Komisja jest zdania, że Mołdawia poczyniła istotne postępy w realizacji dziewięciu kroków określonych w opinii Komisji z czerwca 2022 r. i wprowadziła dodatkowe środki mające uzupełnić i utrwalić te osiągnięcia.

Mołdawia ustanowiła ambitną procedurę weryfikacji na potrzeby wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania, która stanowi podstawę kompleksowej reformy wymiaru sprawiedliwości. Zreformowała również swój Sąd Najwyższy i zapewniła funkcjonowanie Najwyższej Rady Sądownictwa, w której stanowiska piastują zweryfikowani członkowie. Zreformowano ramy antykorupcyjne w odniesieniu do instytucji i procesu legislacyjnego. Kraj ten przyjął nowe przepisy dotyczące odzyskiwania mienia, zwalczania przestępstw gospodarczych i prania pieniędzy. Mołdawia sprawnie przeprowadziła dochodzenia przeciwko oligarchom, zaś wyroki skazujące wydane zaocznie umożliwiły postawienie przed sądem oligarchów oskarżonych o nadużycia finansowe, które uszczupliły zasoby publiczne Mołdawii, oraz doprowadziły do konfiskaty ich mienia o znacznej wartości.

Wzrosła liczba dochodzeń w sprawach dotyczących korupcji i przestępczości zorganizowanej. Wzrosła również liczba przypadków zajęcia mienia osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne. Mołdawia zaczęła stosować systemowe podejście do przeciwdziałania oligarchii i w tym celu opracowała ambitny plan działania. Nowe przepisy dotyczące ordynacji wyborczej, prawa karnego, mediów i konkurencji poprawiają zdolność kraju do zwalczania nieuzasadnionych partykularnych interesów. Mołdawia zacieśniła współpracę międzynarodową z państwami członkowskimi UE i agencjami UE za pośrednictwem unijnej platformy wsparcia na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego i zarządzania granicami.

Kraj ten przyjął strategię dotyczące reformy administracji publicznej, wzmocnił zarządzanie finansami publicznymi i ustanowił międzyinstytucjonalne procesy niezbędne do przeprowadzenia reform. Pomimo trudnych warunków gospodarczych Mołdawia podniosła wynagrodzenia, aby zatrzymać i przyciągnąć pracowników służby cywilnej. Mołdawia uregulowała również przepisy dotyczące inwestycji publicznych, dokonała dalszej cyfryzacji usług publicznych i odnotowała postępy w dobrowolnym łączeniu instytucji samorządowych na szczeblu lokalnym.

Kraj ten wykonuje zalecenia Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka oraz Komisji Weneckiej oraz angażuje społeczeństwo obywatelskie w procesy decyzyjne, m.in. za pośrednictwem platformy dialogu, a także zachęcając mieszkańców do uczestnictwa obywatelskiego w parlamencie. Mołdawia wzmocniła również ochronę praw człowieka, m.in. dokonała pełnej transpozycji konwencji stambulskiej do swojego ustawodawstwa krajowego.

Mając na uwadze wyniki osiągnięte od czerwca 2022 r. na podstawie kryteriów politycznych, w ramach dziewięciu kroków i w dalszej perspektywie, Komisja uważa, że Mołdawia w wystarczającym stopniu spełnia kryteria dotyczące stabilności instytucji gwarantujących demokrację, praworządność, prawa człowieka oraz poszanowanie i ochronę mniejszości, określone na posiedzeniu Rady Europejskiej w Kopenhadze w 1993 r., pod warunkiem że kraj ten będzie kontynuować wysiłki reformatorskie i spełni pozostałe wymogi w ramach wspomnianych dziewięciu kroków. Na tej podstawie Komisja zaleca Radzie rozpoczęcie negocjacji akcesyjnych z Mołdawią. Komisja ponadto zaleca Radzie przyjęcie ram negocjacyjnych, pod warunkiem że Mołdawia:

- będzie w dalszym ciągu osiągała znaczne postępy w powoływaniu do Sądu Najwyższego zweryfikowanych sędziów i członków organów samorządu sędziowskiego i prokuratorskiego oraz w mianowaniu nowego prokuratora generalnego w drodze przejrzystego procesu opartego na zasługach;
- przeznaczy odpowiednie zasoby i struktury na potrzeby krajowej prokuratury antykorupcyjnej;
- podejmie dalsze kroki w zakresie przeciwdziałania oligarchii, m.in. w drodze odpowiednich przepisów dotyczących płatności gotówkowych i przepływów finansowych.

Mołdawia musi nadal walczyć z korupcją przez osiąganie rzetelnych wyników w zakresie prowadzenia dochodzeń i wymierzania wyroków skazujących w sprawach o korupcję.

Komisja będzie stale monitorować postępy i wypełnianie kryteriów we wszystkich obszarach związanych z rozpoczęciem negocjacji oraz przedłoży Radzie stosowne sprawozdanie w marcu 2024 r. Komisja jest gotowa rozpocząć prace przygotowawcze,

w szczególności przegląd zgodności prawa krajowego z prawem unijnym i przygotowania ram negocjacyjnych.

16. Komisja docenia wysiłki reformatorskie podejmowane przez **Gruzję** zgodnie z gruzińską konstytucją, która traktuje przystąpienie do UE jako krajowy priorytet. Zdecydowana większość obywateli Gruzji opowiada się za przystąpieniem do UE. Do osiągnięcia konsensusu w kwestiach leżących w interesie narodowym niezbędne jest zniesienie polaryzacji politycznej oraz bardziej pozytywne relacje partii rządzącej z partiami opozycyjnymi i społeczeństwem obywatelskim.

Gruzja musi z większym zaangażowaniem przeciwdziałać dezinformacji oraz zagranicznym manipulacjom informacjami i ingerencjom w wartości UE, a także zwiększyć wskaźnik dostosowania do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE.

W odniesieniu do dwunastu priorytetów określonych w opinii Komisji Europejskiej z czerwca 2022 r. Gruzja przyjęła akty ustawodawcze i działania polityczne dotyczące równouprawnienia płci i zwalczania przemocy wobec kobiet, uwzględniania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w obradach sądów, a także dotyczące przestępczości zorganizowanej. Powołała też nowego obrońcę publicznego.

W parlamencie gruzińskim podjęto pewne kroki proceduralne, aby zwiększyć kontrolę sprawowaną przez opozycję. Uzyskanie silnego ponadpartyjnego konsensusu politycznego przyczyniłoby się do wyeliminowania polaryzacji i szybszego dążenia do integracji Gruzji z Unią. W kraju przyjęto zmiany w prawodawstwie i regulaminie parlamentarnym w odniesieniu do funkcjonowania i odpowiedzialności instytucji państwowych oraz przepisów ordynacji wyborczej. Reforma sądownictwa polegała na udostępnianiu orzeczeń sądowych, uzasadnianiu nominacji sędziowskich, wprowadzaniu środków dyscyplinarnych wobec sędziów oraz wyborze kandydatów do obsadzenia stanowisk w Sądzie Najwyższym. Nadal potrzebna jest kompleksowa reforma Najwyższej Rady Sprawiedliwości. Gruzja przekazała Komisji Weneckiej do zaopiniowania wspomniane wyżej przepisy i szereg innych podstawowych aktów prawnych dotyczących ordynacji wyborczej, Biura Antykorupcyjnego, Specjalnych Służb Dochodzeniowych, Urzędu Ochrony Danych Osobowych, a także planu działania dotyczącego przeciwdziałania oligarchii. Ważne jest ponadto ustanowienie systemu nadzwyczajnych kontroli uczciwości, z udziałem ekspertów międzynarodowych, w odniesieniu do wszystkich wyższych stanowisk w sądownictwie, oraz ustanowienie systemu rzetelnych oświadczeń majątkowych.

Gruzja wprowadziła plan działania na rzecz przeciwdziałania oligarchii w sposób systemowy, wycofując tym samym „indywidualne” podejście. Utworzono Biuro Antykorupcyjne. Gruzja zacieśniła współpracę międzynarodową w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej. Jeżeli chodzi o pluralizm mediów, na mocy decyzji prezydenta w sprawie ułaskawienia uwięziony dyrektor mediów opozycyjnych wyszedł na wolność, zaś parlament przyjął poprawki do ustawy o radiofonii i telewizji dostosowujące ją do prawodawstwa UE. Przyjęto strategię dotyczącą ochrony praw człowieka i opracowano odnośny plan działania. Zawarto porozumienie o współpracy między parlamentem a niektórymi przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego. W porozumieniu określono zasady zaangażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego w procesy kształtowania polityki.

W świetle wyników osiągniętych od czerwca 2022 r. w ramach dwunastu priorytetów i w dalszej perspektywie, Komisja zaleca, aby Rada przyznała Gruzji status kraju kandydującego przy założeniu, że podjęte zostaną następujące kroki:

- walka z dezinformacją oraz zagranicznymi manipulacjami informacjami i ingerencjami w informacje wymierzonymi przeciwko UE i jej wartościom;
- poprawa wskaźnika dostosowania Gruzji do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE;
- dalsze zajęcie się kwestią polaryzacji politycznej, m.in. przez pogłębienie współpracy legislacyjnej z partiami opozycyjnymi w parlamencie, w szczególności nad prawodawstwem dotyczącym integracji Gruzji z Unią Europejską;
- zapewnienie wolnej, sprawiedliwej i konkurencyjnej ordynacji wyborczej, zwłaszcza w 2024 r., oraz wykonanie wszystkich zaleceń Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie/Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka; zakończenie reform ordynacji wyborczej, w tym zapewnienie odpowiedniej reprezentacji elektoratu, z dużym wyprzedzeniem w stosunku do dnia wyborów;
- dalsza poprawa wdrażania nadzoru parlamentarnego, zwłaszcza nad służbami bezpieczeństwa; zapewnienie niezależności instytucjonalnej i bezstronności kluczowych instytucji, w szczególności administracji wyborczej, Banku Narodowego i Komisji ds. Komunikacji;
- dopracowanie i przeprowadzenie kompleksowej i skutecznej reformy sądownictwa, w tym kompleksowej reformy Najwyższej Rady Sprawiedliwości i Prokuratury, zgodnie z zaleceniami Komisji Weneckiej oraz z przejrzystym i pluralistycznym procesem;
- dalsze zajęcie się kwestią skuteczności Biura Antykorupcyjnego, Specjalnej Służby Śledczej i Urzędu Ochrony Danych Osobowych oraz zapewnienie ich niezależności instytucjonalnej oraz bezstronności; uwzględnienie zaleceń Komisji Weneckiej dotyczących tych organów w ramach pluralistycznego procesu; osiągnięcie dobrych wyników w prowadzeniu dochodzeń w sprawach dotyczących korupcji i przestępczości zorganizowanej;
- udoskonalenie obecnego planu działania celem wdrożenia wielosektorowego, systemowego podejścia do przeciwdziałania oligarchii, zgodnie z zaleceniami Komisji Weneckiej oraz z przejrzystym i pluralistycznym procesem, przy udziale partii opozycyjnych i społeczeństwa obywatelskiego;
- poprawa ochrony praw człowieka, m.in. przez wdrożenie ambitnej strategii w zakresie praw człowieka oraz zapewnienie wolności zgromadzeń i wypowiedzi; wszczęcie bezstronnych, skutecznych i terminowych dochodzeń w sprawach zagrożenia bezpieczeństwa słabszych grup społecznych, pracowników mediów i działaczy społeczeństwa obywatelskiego oraz postawienie przed wymiarem sprawiedliwości sprawców przemocy. Konsultacje ze społeczeństwem obywatelskim i współpraca w celu umożliwienia znaczącego zaangażowania w procesy legislacyjne i procesy kształtowania polityki, a także zapewnienia swobody działania.

VIII. ZAŁĄCZNIKI

- 1. Kwestie podstawowe w procesie akcesyjnym**
- 2. Główne osiągnięcia w trakcie realizacji Planu gospodarczo-inwestycyjnego dla Bałkanów Zachodnich**
- 3. Główne osiągnięcia w trakcie realizacji planu gospodarczo-inwestycyjnego – przegląd informacji dotyczących Ukrainy, Moldawii i Gruzji**
- 4. Opracowywane przez osoby trzecie wskaźniki dotyczące stanu demokracji, dobrych rządów i praworządności w krajach kandydujących i u potencjalnych kandydatów**
- 5. Dane statystyczne**